

§ 1 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade

att *Elsa Widding* (SD) avsagt sig uppdraget som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet,

att *Josef Fransson* (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i skatteutskottet,

att *Svante O. Johansson* avsagt sig uppdraget som ordförande i Riksdagens överklagandenämnd och

att *Inga-Lill Askersjö* avsagt sig uppdraget som ersättare för ordföranden i Riksdagens överklagandenämnd.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Riksdagens överklagandenämnd

Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Riksdagens överklagandenämnd företogs.

Enligt ett enhälligt förslag av valberedningen utsågs till

ordförande i Riksdagens överklagandenämnd

Inga-Lill Askersjö

ersättare för ordföranden i Riksdagens överklagandenämnd

Ulrik von Essen

§ 3 Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden

Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden företogs.

Enligt ett enhälligt förslag av valberedningen valdes, för innevarande valperiod till dess att nytt val genomförts då nästa riksdagsval vunnit laga kraft, till

ordförande i Valprövningsnämnden

Svante O. Johansson

ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden

Malin Bonthron

§ 4 Val av ledamöter i Valprövningsnämnden

Val av sex ledamöter i Valprövningsnämnden företogs.

Kammaren godkände den från valberedningen avlämnade gemensamma listan. Därmed var följande personer valda, för innevarande valperiod till dess att nytt val genomförts då nästa riksdagsval vunnit laga kraft, till

ledamöter i Valprövningsnämnden

Fredrik Lindahl (SD)

Hans Ekström (S)

Krister Hammarbergh

Sanne Lennström (S)

Michael Rubbestad (SD)

Joakim Johansson

§ 5 Val av suppleanter i Valprövningsnämnden

Val av sex suppleanter i Valprövningsnämnden företogs.

Kammaren godkände den från valberedningen avlämnade gemensamma listan. Därmed var följande personer valda, för innevarande valperiod till dess att nytt val genomförts då nästa riksdagsval vunnit laga kraft, till

suppleanter i Valprövningsnämnden

Andreas Exner

Jessica Wetterling (V)

Hanna Nilsson

Anders Ådahl (C)

Tuve Skånberg

Jan Riise (MP)

§ 6 Anmälan om kompletteringsval

Prot. 2022/23:80
23 mars

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Elsa Widding som suppleant i skatteutskottet och Mattias Karlsson i Norrhult som suppleant i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleant i skatteutskottet
Elsa Widding (SD)

suppleant i EU-nämnden
Mattias Karlsson i Norrhult (SD)

§ 7 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 28 till 29 i försvarsutskottet
från 28 till 29 i trafikutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 8 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i försvarsutskottet
Camilla Hansén (MP)

suppleant i trafikutskottet
Carl Nordblom (M)

§ 9 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:239

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:239 Kulturarvsinstitutioners oberoende och principen om armlängds avstånd av Lawen Redar (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 mars 2023.

Prot. 2022/23:80
23 mars

Skälet till dröjsmålet är sjukdom.
Stockholm den 21 mars 2023
Kulturdepartementet
Parisa Liljestrånd (M)
Enligt uppdrag
Helena Swenzén
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2022/23:242

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:242 Halveringen av kulturskolebidraget
av Lawen Redar (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 mars 2023.

Skälet till dröjsmålet är sjukdom.

Stockholm den 21 mars 2023
Kulturdepartementet
Parisa Liljestrånd (M)
Enligt uppdrag
Helena Swenzén
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2022/23:281

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:281 Ansvar för hyresgäster för brottslighet som
begåtts av andra personer
av Malcolm Momodou Jallow (V)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 25 april 2023.

Stockholm den 22 mars 2023
Justitiedepartementet
Gunnar Strömmer (M)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU38

Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina (prop.
2022/23:92)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! I dag debatterar och beslutar Sveriges riksdag om det elfte militära stödpaketet från Sverige till Ukraina. Det handlar om tung militär utrustning som kommer att avsevärt förstärka Ukrainas förmåga att försvara sig mot den ryska angriparen.

Det gör mig stolt att det är en enig riksdag som kommer att stå bakom det här beslutet. Det visar styrkan och beslutsamheten i den svenska demokratin och förmågan att samlas när tiderna blir svåra. Vi visar också omvärlden att det svenska stödet till Ukraina är starkt och kommer att vara beständigt över tid.

Det senaste året har gjort det mycket tydligt att vi inte kan ta någonting för givet, inte ens fred och frihet här i vårt närområde.

Rysslands invasion av Ukraina måste fortsatt stå högst upp på dagordningen. Det är ett oprovocerat och oförsvarligt krig som också bedrivs på ett olagligt och folkrättsvidrigt sätt. Ryssland angriper gång på gång civila mål som saknar militära syften.

Med ett krig i Europa och den europeiska säkerhetsordningen allvarligt skadad befinner vi oss i en av de mest osäkra och farligaste tiderna sedan andra världskriget. Rysslands agerande har resulterat i ett fundamentalt försämrat säkerhetsläge i vårt närområde som med all sannolikhet kommer att bestå under lång tid framöver.

Att invasionen har pågått i ett år får inte medföra att vi vänjer oss vid detta. Det får inte bli ett normaltillstånd, för det är det inte. Normaltillståndet ska aldrig vara krig utan fred och frihet i ett fritt Europa. Låt oss aldrig glömma detta!

Sedan invasionen av Ukraina den 24 februari 2022 har regeringen, både den förra och den nuvarande, aviserat flera militära stödpaket till Ukraina. Det har skett en betydande förändring av vilken typ av stöd Sverige lämnar, från skyddsutrustning i det första beslutet till mer avancerade vapensystem och ammunition till dessa i det beslut vi fattar i dag.

Fru talman! Stödpaketet som vi beslutar om i dag är det elfte i ordningen. De elva militära stödpaket till Ukraina som hittills presenterats av regeringen uppgår till över 17 miljarder kronor. Av dessa ingår 6 miljarder kronor i den extra ändringsbudget som vi fattar beslut om i dag.

I det här paketet kommer regeringen att donera materiel som står högt upp på Ukrainas lista över efterfrågat stöd. Ukraina har framfört att system för luftförsvar, långräckviddig precisionsbekämpning och olika typer av stridsfordon och stridsvagnar är särskilt angeläget.

Regeringen kommer därför att skänka delar av luftförsvarssystemet HAWK, här i Sverige kallat eldenhet 97. Utöver detta avser vi att i samar-

bete med Tyskland säkerställa att Ukraina kan få tillgång till ytterligare luftvärnssystem i form av IRIS-T.

I denna extra ändringsbudget finns dessutom ett bemyndigande att bland annat donera tidigare aviserade stridsvagnar av typen Leopard 2, i Sverige kallad stridsvagn 122, samt att tillföra medel för återanskaffning av militär materiel.

De svenska stridsvagnarna förstärker det bidrag med Leopard 2 som andra europeiska länder lämnar. Koordinering av stödet pågår med internationella partner som skänker Leopard 2 eller andra stridsvagnar.

Regeringen har också aviserat ett strategiskt samarbete med Storbritannien till stöd för Ukraina. Samarbetet syftar bland annat till att förbättra logistik och underhåll av de Archerpjäser som Sverige kommer att donera till Ukraina. Samarbetet inkluderar ett bemyndigande att sälja ett antal Archerpjäser till Storbritannien, vilket i sin tur möjliggör donation av artillerisystem AS 90 från Storbritannien till Ukraina.

Det här samarbetet med Storbritannien innebär att både Sveriges och Storbritanniens stöd till Ukraina kan öka ytterligare. Artilleri såsom Archer tillsammans med stridsfordon och stridsvagnar ökar Ukrainas försvarsförmåga och möjliggör också för Ukraina att återta förlorat territorium.

Staten har sedan flera Archer B-pjäser övertogs från Norge 2016 letat efter en strategisk partner till Archersystemet. Samarbetet med Storbritannien syftar till att hitta möjligheter för gemensam utveckling av systemet inklusive kostnadsdelning, samverkan på förbandsnivå, snabbare integreering i Natoledningssystem med mera. Försvarsnyttan med försäljningen är därmed också avsevärd.

Fru talman! Den militära biten är av yttersta vikt, men låt oss inte glömma den omfattande civila och humanitära insats som Sverige också bidrar med.

Sedan invasionen av Ukraina i februari 2022, för drygt ett år sedan, har Sverige bidragit med över 4,3 miljarder kronor till humanitärt och civilt bistånd. Det handlar bland annat om ökat bistånd genom stöd till humanitära organisationer, stöd för att främja kvinnors och flickors möjligheter och rättigheter och civil krishantering i form av donationer av exempelvis sjukvårdsmateriel, brandskydd, generatorer och tält.

Sverige bidrar också med stöd till Ukrainas reformarbete och återuppbyggnad. Hittills har regeringen stöttat Ukraina med cirka 650 miljoner kronor till insatser för Ukrainas återuppbyggnad. Det handlar bland annat om stöd för hållbar uppbyggnad av förstörd infrastruktur via Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling.

Cirka 120 miljoner kronor har gått till insatser för att stötta flickor och kvinnor i Ukraina och Moldavien. Stödet ska främja kvinnors och flickors möjligheter och rättigheter samt motverka sexuellt och könsrelaterat våld.

Vidare ska 600 miljoner kronor gå till investeringar inom energisektorn, det ukrainska jordbruket, utbildningssektorn och bostadssektorn för att mer långsiktigt stärka Ukrainas motståndskraft.

Detta är bara några exempel på det civila och humanitära stöd som Sverige också bidrar med. Det är oerhört viktigt, för utan vägar, jämställdhet, energi, mat, utbildning och bostäder går det inte att bygga upp ett fungerande samhälle igen.

Avslutningsvis, fru talman – den ryska militära framfarten måste stoppas. Och just nu är det Ukraina som är Europas sköld mot denna framfart. Ukrainas krig är därför också Sveriges krig. Försvaret av Ukraina är vår tids största säkerhetspolitiska utmaning.

Det jag berättat om här i dag är bara några av delarna i det omfattande stödet från Sverige till Ukraina och till de krigsdrabbade och hårt kämpande människorna i Ukraina. Jag känner mig som svensk stolt över de betydande insatser vi bidrar med. Och jag känner mig som politiker i denna församling, Sveriges riksdag, stolt över den breda enighet med vilken vi kan fatta dessa beslut.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 2 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! I Ukraina utkämpas just nu det värsta kriget i vårt Europa sedan andra världskriget. Den ryska krigsföringen i Ukraina är brutal. Be rättelser om sexuella övergrepp, tortyr, deportationer och avrättningar av civilbefolkning följer i de ryska truppers spår.

Den ryska statsledningen tycks också vara beredd att acceptera enorma egna förluster av både materiel och soldater. Människoliv värderas uppenbarligen väldigt lågt i strävan efter geopolitiska vinster.

Den ryska invasionen av ett fredligt, demokratiskt grannland kan aldrig tolereras, och vi måste fortsätta stå upp för Ukrainas rätt att försvara sin suveränitet och integritet. Men Rysslands krig i Ukraina handlar om mer än så. Det är en konfrontation med hela det demokratiska väst, den europeiska säkerhetsordningen och folkrätten. I grunden handlar det om en värdemässig konflikt, där demokrati ställs mot auktoritärt styre eller diktatur. Och de säkerhetspolitiska spänningarna kommer att bestå under lång tid framöver.

Att Ukrainas sak är vår är mer än bara en paroll. Utvecklingen av kriget i Ukraina är direkt avgörande för det säkerhetspolitiska läget även i Sverige. Vi ska fortsätta stötta Ukraina på alla sätt vi kan – ekonomiskt, humanitärt och militärt. Och vi ska göra vad vi kan för att se till att Ryssland ställs till svars för de krigsbrott som begås i Ukraina.

Fru talman! Det ukrainska folket har visat en heroisk motståndskraft. Samtidigt är fortsatta stöd och vapenleveranser från väst helt avgörande för att det ukrainska försvaret ska klara av att stå upp mot de ryska trupperna. Stödet för Ukraina är brett, både i Sveriges riksdag och internationellt. Flera länder tar nu steg för att bistå Ukraina med alltmer avancerade vapensystem.

Med dagens beslut tas ytterligare steg också här i Sverige. Det handlar bland annat om att skänka försvarsmateriel i form av stridsvagnar, artilleripjäser och robotsystem – ett förslag som vi socialdemokrater står helt bakom. Jag är glad över att det finns en bred enighet här i riksdagen om att fortsätta stötta Ukraina. Det är en förutsättning för att stödet ska vara uthålligt och långsiktigt, och det är en styrka för Sverige.

Låt mig också betona vikten av att fortsätta upprustningen av försvaret här i Sverige. Vi behöver fortsätta bygga upp vår civila och militära beredskap. Även i dessa frågor finns bred politisk samsyn. Den nya regeringen fortsätter den omläggning av svensk försvarspolitik som inleddes under

Stefan Löfvens regeringstid. Vi genomför just nu den största upprustningen av det militära försvaret sedan 1950-talet, och vi har kommit överens om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av bnp. I går röstade riksdagen med stor majoritet för ett svenskt medlemskap i Nato.

Fru talman! Rysslands invasion av ett demokratiskt, självständigt land innebär ett hot mot hela Europas säkerhet. Vi måste fortsätta stötta Ukraina, och vi måste fortsätta bygga upp ett starkt svenskt folkförsvaret så att vi tillsammans med andra länder kan försvara vår demokrati och frihet.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 3 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Fru talman! Inom EU planeras nu för hur vi tillsammans ska bygga upp Ukraina efter kriget. Det finns en önskan om att ukrainare så snart som möjligt ska kunna leva trygga och fria i ett Ukraina som återuppbyggs för att en dag bli en del av EU.

Rysslands psykiska och fysiska förgörelse av Ukrainas folk kommer att lämna spår som troligtvis aldrig försvinner. Den ryska krigsmakten använder mord, våldtäkt, plundring, tortyr och regelrätta terrorhandlingar mot den civila befolkningen. I de områden som det ukrainska försvaret har befriat ser vi spåren av ryssarnas systematiska övergrepp. Tiotusentals krigsbrott väntar på att utredas så att de skyldiga kan ställas inför rätta, och Internationella brottmålsdomstolen i Haag har utfärdat en arresteringsorder mot president Putin.

Tyvärr är vi inte här i kammaren för att debattera stöd för återuppbyggnad. Ukrainarna kämpar fortfarande för sitt lands rätt att existera. I eftermiddag kommer vi därför att rösta för ytterligare militärt stöd till Ukraina. Vi i Sverige står redo att bistå med våra mest avancerade militära medel, som Robotsystem 97, Artillerisystem Archer och Stridsvagn 122, till ett värde av över 6 miljarder. Vårt bidrag, inklusive det vi tidigare har skickat, uppgår nu till över 17 miljarder kronor. Förhoppningsvis kommer Sveriges bidrag, tillsammans med andra länders militära bidrag, att hjälpa det ukrainska försvaret att stå upp mot Rysslands attacker.

Det är glädjande att vi här i Sveriges riksdag är överens om vår vilja att hjälpa Ukraina, oavsett om det är humanitärt, ekonomiskt eller militärt. Det som däremot är oroande är vissa debattinlägg i svenska medier om att Ukraina bör förhandla med Ryssland, om att Natos utvidgning österut, med Polen och Ungern, var fel och har provocerat Ryssland och om att Sveriges vapenleveranser är fel tillvägagångssätt och spår på kriget.

Ryssland vill lägga under sig Ukrainas territorium och utplåna dess nationella identitet. Ukrainska soldater offerar sina liv i kampen för att rädda sitt land och sitt folk undan Rysslands terror. Endast Ukraina har rätt att avgöra om och när man vill förhandla med Putin. Fria länders uppgift är att oreserverat stödja Ukraina.

Rysslands anledning att uppfatta Natos utvidgning som provocerande är att länder som tillhör Natos gemenskap är svårare att invadera och lägga under sig. Just därför behövs ett militärt starkt Nato. Det är troligtvis det enda som kan avskräcka aggressiva stater som Ryssland.

Är det rätt av Sverige att skicka vapen till Ukraina? Ja, vårt europeiska grannland värdjar om militära medel. Vi har tekniskt avancerade system

som kan göra skillnad genom att skydda och rädda ukrainska liv. Vårt bidrag till Ukraina kan vara avgörande för landets fortsatta existens.

Fru talman! Ukrainas krig är Europas krig. Ryssland invaderade Krim 2014. Samma dag borde Tyskland ha stoppat sin giriga jakt på rysk gas. Men tvärtom ökade kraven på mer rysk gas, och ännu en gasledning kom till stånd i Östersjön.

Vi var många som ansåg att det var ett vansinnigt beslut. Nu ser vi att vissa länders stora beroende av Ryssland har kommit till ett mycket högt pris, både för Ukraina och för EU.

Sverigedemokraterna stöder Ukraina och dess folk fullt ut. Dagens stöd är något vi har efterfrågat och välkomnar. Den fria världen och kommande generationer har allt att vinna på att Ryssland tvingas retirera ut ur Ukraina.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

I detta anförande instämde Mattias Eriksson Falk, David Perez och Johnny Svedin (alla SD).

Anf. 4 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Vänsterpartiet står bakom regeringens proposition och utskottets betänkande. Det finns enighet i riksdagen om att till Ukraina överföra avancerade och tunga vapensystem samt ammunition till denna materiel och att som konsekvens av det bemyndiga regeringen att återanskaffa materiel till det svenska försvaret.

Det illegala och oacceptabla ryska angreppskriget mot och den fullskaliga invasionen av Ukraina har medfört ett enormt lidande för människor i vårt närområde och grundligt förändrat det säkerhetspolitiska läget i vår region. Mot detta oerhörda våld försvarar sig nu Ukraina i en existentiell kamp.

Jag upprepar det jag sagt tidigare i kammaren i samband med extraordinära ändringsbudgetar som rört militärt stöd till denna krigsinsats. Vänsterpartiets förhållningssätt är både principiellt och konkret. Sveriges frihet och självbestämmande vilar ytterst på en kombination av å ena sidan vår egen försvarsvilja och försvarsförmåga och å andra sidan en internationell ordning med respekt för folkrätten, den som Ryssland nu flagrant har brutit mot och fortsatt bryter mot med sitt angreppskrig.

Stödet till Ukraina är riktigt och viktigt av flera skäl – för att vi har ett ansvar för den internationella rättsordningen, för att vi bör visa solidaritet med ett angripet folk i vårt närområde och för att de olika effekterna av det ryska angreppskriget i högsta grad påverkar vårt eget land.

Stödet till Ukraina måste förstås vara långsiktigt och mångfasetterat. Det vi fattar beslut om i dag är militärt stöd. Men olika former av ekonomiskt, politiskt och institutionellt stöd nu och i framtiden kommer att vara av stor vikt. Av mycket stor vikt är också att människor på flykt kan få en fristad i Sverige, med rimliga villkor som erbjuder goda vägar in i det svenska samhällets gemenskap.

Det finns och kommer förstås att finnas många utmaningar för det ukrainska samhället. I likhet med alla andra länder finns där motsättningar, skilda intressen och divergerande framtidsvisioner. Men inget av detta kan vecklas ut eller realiseras när landets själva existens hotas av den national-

Prot. 2022/23:80
23 mars

-----
*Extra ändringsbudget
för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina*

chauvinistiska ryska expansionismen. Den ryska statens agerande får inte accepteras eller normaliseras. I dag är det Ukraina som drabbas, och vi har som land möjlighet att bidra till att deras kamp, som är ohyggligt kostsam på alla tänkbara sätt, slutligen kan bli framgångsrik.

I det mycket känsliga läge vi befinner oss i blir det naturligtvis särskilt viktigt för regering och riksdag att ta ansvar för att stärka Sveriges egen förmåga till totalförsvar, inklusive med direkt militära medel. Därför är det avgörande att det beslut som vi fattar i dag också bygger på Försvarsmaktens bedömning av vilken materiel som kan avvaras på kort sikt och att denna materiel skyndsamt kan ersättas. Det är också så betänkandet är utformat, varför vi i Vänsterpartiet som sagt helt står bakom det.

Låt mig avslutningsvis helt kort konstatera att vi fattar detta beslut dagen efter beslutet om svenskt medlemskap i Nato – ett beslut och inte minst en process som vi verkligen inte var eniga om. Vi gör olika bedömningar av hur Sveriges frihet, självbestämmande och nationella intressen framgent bäst kan skyddas i en osäker värld. Men vi är alltså helt eniga om att det som sker i Ukraina har djupgående implikationer för just dessa värden – Sveriges frihet, självbestämmande och nationella intressen – och att vi oavsett synen på framtida militära allianser ska ha ett eget och tydligt ställningstagande i mötet med Rysslands angreppskrig. Vi är då alltså även helt eniga om dagens betänkande om försvarsmateriel till Ukraina, något som i dagens konkreta situation är betryggande och värdefullt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 5 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag vill börja med att säga: Tack till alla som lyssnar på denna debatt i olika former! Jag vill också rikta ett tack till alla som engagerar sig i Ukraina, som går i demonstrationer och som skriver debattartiklar och inte minst till dem som hjälper till att på olika sätt stödja ukrainska flyktingar och ukrainska familjer som tvingats fly till Sverige. Jag vill verkligen understryka detta. Tack för allt ni gör och fortsätter att göra! Jag vill faktiskt också rikta ett tack till regeringen. Och tack, Sveriges riksdag, för att vi nu beslutar om att leverera de vapen som Ukraina behöver!

Det är stridsvagn 122 – eller Leopard, som den kallas. Det är en av världens mest kraftfulla stridsvagnar. Det är artilleripjäser av typ Archer och robotsystem 97.

Detta är något som vi från Centerpartiet länge efterfrågat, och vi ställer oss med kraft och övertygelse bakom det här betänkandet och beslutet.

Men, fru talman, här måste jag lägga till något: Det räcker inte. Det är vad president Zelenskyj säger. Det är vad den ukrainska regeringen säger. Och det är vad de som dagligen riskerar sitt liv för att försvara vår frihet och för att försvara Europa på Ukrainas fält säger. De säger: Tack, av hela vårt hjärta! Men det behövs mycket mer, för Ukraina måste vinna detta krig.

De har stått emot en av världens största krigsmakter i ett år. Det är ett fantastiskt stordåd. Det är en osannolik uppfinningsrikedom på många plan, och det är ett ofattbart hjältemod. Men det är såklart vinst som räknas. Det handlar om att vi besegrar den ondska och det oförblommerade människoförakt som Vladimir Putin och hans hejdukar utgör och om att vi stoppar slaktandet av civila och bortrövandet av barn, som dessutom på köpet driver det ryska folket i fördärvet.

Då har vår roll i Sverige och väst blivit sådan att vi måste skicka mer vapen och mer pengar om detta ska lyckas.

Ukraina ber oss om detta: Börja nu att träna piloter i Jas, så att Jas kan flyga över Ukrainas gula fält till hösten! Snabba på leveranserna! Skicka mer ammunition! Lägga upp en plan så att Ryssland vet att vi i Europa och i väst förtrutet kommer att producera mer och mer vapensystem och ammunition och fortsätta leverera! Det är utmärkt att samarbetet har förstärkts, bland annat i dag med detta paket, men det är nödvändigt att Försvarsmakten ersätts för allt det som vi nu skickar till Ukraina så att de kan fortsätta att bygga vår förmåga inför vår anslutning till Nato, bland annat. Men varje vapen som vi skickar till Ukraina minskar i sig regimens i Kreml förmåga till militär aggression och gör därmed Sverige tryggare.

Skicka mer pengar! Jag ska inte säga på det ukrainska, utan jag säger det på engelska: Send more money! USA och de multilaterala organisationerna – IMF, Världsbanken, EBRD och så vidare – har mobiliserat hundratals miljarder dollar, och det är helt fantastiskt! Regeringen har svarat mot vår och andras vädjan om att gemensamt låna upp motsvarande 180 miljarder kronor för att kunna skicka dem som ett lån till Ukraina. Men Ukraina blöder på grund av krigsinsatsen och de fruktansvärda chocker som varje dag fortsätter mot Ukrainas ekonomi och inte minst energiförsörjning. Produktionsapparaten kan inte leverera intäkterna, så de blöder fortfarande över motsvarande 50 miljarder kronor varje månad. Gapet i finansiering uppskattas till 350 miljarder kronor bara i år, 2023.

Därför måste alla ge mer. Estland har under sin lysande premiärminister gett 1 procent av det lilla landets bnp. Norge, med betydligt större resurser, har också kommit upp mot 1 procent av bnp. Det här paketet innebär en stor höjning från en kvarts procent till ungefär en tredjedels procent av vårt lands bnp, men vi kan bättre! Kanske inte tre gånger mer, som Estlands nivå, men dubbelt så mycket. Vi har en låg statsskuld, så det skapar ingen inflation i Sverige. Det dämpar snarare inflationen i Ukraina. Sverige bör ta ledningen i den här hjälpinsatsen och visa andra länder. Tänk om alla kunde följa Estlands exempel! Då skulle Ukraina vara både militärt och ekonomiskt tryggt.

Som det ser ut nu bromsas hjälpen också av Ukrainas förmåga att hantera de olika givarna och önskemålen, som är väldigt splittrade. De har också idéer om att vi i Europa måste ha en gemensam plan, ungefär som en Marshallplan, en samordning placerad inte bara i Bryssel utan också i Kiev, som hjälper dem att genomlysa stödet och underlätta att det kommer ut. Som ordförandeland i EU har Sverige har en roll i alla de här funktionerna.

Jag vill också nämna att Sverige bör höja ersättningen till de ukrainska flyktingarna, som har hamnat mellan olika system och som nu lever på så lite pengar att det skapar en otrygghet. Pappor kämpar vid fronten i Ukraina, och så har familjen ingenting att leva på i Sverige. Detta måste vi kunna klara av.

Slutligen: Den ukrainska folkvalda ledningen säger att den både vill och kan vinna kriget, bara vi gör de sista lyften kontinuerligt under det här året så att de kan vinna. De säger också att de vill se till att pengarna aldrig någonsin mer går till korruption och att man anträder vägen till EU. Men för detta måste vi på vår sida visa vägen som ordförandeland i EU och därmed klara av att, utöver det utmärkta paket vi har i dag, göra mer.

Anf. 6 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! I morgon är det 13 månader sedan Ryssland invaderade Ukraina, ett Ukraina som sedan dess kämpar dag som natt för sin frihet och sin självständighet men i förlängningen också för Europas säkerhet.

Ukraina behöver både vapen och ammunition. Regeringen, både den förra och den nuvarande, har visat och visar ett stort engagemang och har skickat stora vapenpaket och humanitära paket till Ukraina.

Fru talman! I dag ska vi fatta ytterligare ett sådant viktigt beslut, det elfte i ordningen, i dag till ett värde av 6,3 miljarder kronor. I februari fattade vi ett liknande beslut, då till ett värde av 4,3 miljarder kronor. Sammanlagt har de här elva militära stödpaketen nu ett värde på cirka 17 miljarder kronor.

Med vårt beslut i dag bemyndigar vi regeringen att skänka försvarsmateriel till Ukraina i form av stridsvagn 122, artilleripjäser av typen Archer och robotsystem 97 samt ammunition till denna materiel.

Fru talman! Utöver det glädjande att vi här kan fatta detta beslut nås vi löpande av nyheter om hur andra länder och EU visar ett tydligt och beslutsamt engagemang men också uthållighet och koordinering.

För två veckor sedan samlades EU:s försvarsministrar till ett informellt möte här i Stockholm. Då diskuterades gemensamma uppköp av ammunition men också att stimulera försvarsindustrin att öka sin produktion. I mitt hemlän, Örebro län, ligger Karlskoga och ammunitionsfabriken som tidigare ägdes av Bofors. Där produceras fortfarande ammunition som kan göra skillnad för den ukrainska armén, som så tydligt markerat att det är just detta man nu har väldigt stort behov av.

Dagens beslut här i Sveriges riksdag fattas med enhällighet. Det visar att vi i Sverige inte viker en enda millimeter från vår hållning att inte tveka att stödja de ukrainska kvinnor och män som med livet som insats försvarar sitt territorium och landets självständighet samt i förlängningen Europas säkerhet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 7 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Det är nu över ett år sedan vi debatterade det första stödpaketet till Ukraina. Sedan dess har Sveriges svar och stöd varit enhälligt och starkt. Som redan har sagts är det väldigt bra och en mycket tydlig signal att det också fortsätter så.

Då, för över ett år sedan, var många av oss i chock över att någonting som Rysslands invasion av Ukraina faktiskt kunde hända. Men vi konstaterade också väldigt snabbt att en attack mot en demokrati är en attack mot demokratin överallt. Som har sagts här tidigare i dag är Ukrainas sak också vår, dels för att de är våra grannar, dels för att de utkämpar det här kriget åt oss. Därför måste vi också vara väldigt tydliga i vårt stöd.

Vi kan aldrig acceptera att den starke tar sig rätten över den svage. I det internationella systemet är alla stater okränkbara, och vi måste hålla fast vid den internationella rättsordningen och folkrätten. Det är också väldigt bra att stödet till Ukraina inte bara är stort här i Sverige utan också i Europa och i USA. Vi måste fortsätta att hålla i och hålla ut, precis som Ukraina tvingas göra.

Men vi kan också göra mer. Vi måste göra mer. Någonting som vi också har påpekat från den allra första debatten är att vi måste strypa Putins pengakranar. Vi fortsätter att finansiera kriget genom att köpa fossila bränslen. Senast förra veckan kom det ny rysk gas till Sverige. Det är helt oacceptabelt. Vi kan inte med ena handen stötta och ge paket efter paket – vilket vi absolut ska göra – och samtidigt undergräva det genom att ge Putin mer pengar i krigskassan. Det har minskat, men det måste få ett slut.

Vi kan inte heller bara hjälpa på plats. De som är kvar och strider för Ukrainas frihet och de som är där och så fort som möjligt bygger upp det som ryska styrkor har förstört måste också känna sig trygga med att deras familjer och vänner som har flytt är säkra och trygga. Ja, vi ger en fristad i Sverige, och det är jag väldigt stolt över, men vi tvingar dem som har flytt hit att leva på existensminimum. Det är helt oacceptabelt att vi har en sådan låg nivå på dagersättningen till dem som har flytt hit. Den är under försörjningsminimum, och den borde åtminstone ligga på samma nivå.

Vårt budskap är att ge ett fortsatt starkt stöd till Ukraina, att vi gör mer och ser till att de vinner kriget. Men vi måste också sluta att finansiera Putin, och vi måste på ett betydligt bättre sätt stötta dem som är här och som har flytt från krigets fasor. Slava Ukraini!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför klinisk forskning

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU23
Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför klinisk forskning (prop. 2022/23:31)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU19
Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel
föredrogs.

Anf. 8 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Nu har vi att debattera de så viktiga ANDTS-frågorna, alltså frågor om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Detta är frågor som mycket länge har intresserat mig och som jag också har varit djupt engagerad i. Det gäller allra särskilt sedan 2018, då jag blev ledamot av socialutskottet.

Det finns många anledningar till mitt stora intresse och djupa engagemang i frågorna, men min starkaste drivkraft är och har varit min fasta

Prot. 2022/23:80
23 mars

-----
*Extra ändringsbudget
för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina*

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak
och spel*

övertygelse om att mycket stora sociala problem kan förebyggas och att många liv kan räddas med en annan politik och en utvecklad vård och behandling. Jag syftar då särskilt på narkotikapolitiken och beroendevården.

Sverige har en mycket hög narkotikarelaterad dödlighet, kanske rent av Europas allra högsta. Det har fått mig och mitt parti att dra slutsatsen att det behövs rejäla reformer.

Det handlar om reformer för att stärka det förebyggande arbetet så att färre fastnar i missbruk och utvecklar beroendesjukdom. Vidare är det reformer för att utveckla vård och behandling så att kvaliteten i vården blir bättre och så att sjuka människor inte faller mellan stolarna inom socialtjänsten och vården. Sedan är det reformer för att förbättra beroendevårdens tillgänglighet så att människor inte nekas hjälp utan snabbt får adekvat vård och behandling. Slutligen handlar det om reformer för att stärka det skadereducerande arbetet så att dödliga överdoser och allvarlig narkotikarelaterad sjukdom och ohälsa kan undvikas.

Därför, fru talman, har vi moderater lagt fram mängder av förslag på reformer om just precis dessa frågor. Vi har lagt fram förslag om att stärka det förebyggande arbetet, om att stärka vårdgarantin vid beroendesjukdom, om införandet av en nationell överdosstrategi, om en stärkt beroendevård inom Kriminalvården och mycket, mycket annat. Och jag är glad att många av de förslag som vi moderater har lagt fram genom årens lopp har vunnit kammarens stöd och att vi tillsammans i riksdagen har drivit på för viktiga reformer och höjda ambitioner. I dag står en enig riksdag bakom att vi ska ha en nollvision avseende narkotikarelaterade dödsfall.

Fru talman! Nu har vi en ny moderatledd regering som har en stärkt beroendevård som en viktig punkt på den att göra-lista som vi fyra samarbetspartier kallar Tidöavtalet. Av Tidöavtalet framgår en tydlig inriktning. Personer med missbruksproblematik och beroendesjukdom ska ges en sammanhållen vård och behandling. Och ansvaret för vården ska ligga på regionerna. Detta ligger helt i linje med det tillkännagivande som en enig riksdag gjorde 2019 om ett samlat huvudmannaskap för personer med samsjuklighet.

Fru talman! På det narkotikapolitiska området sker just nu mycket. Flera utredningar liksom en lång rad myndighetsuppdrag pågår. Särskilt värd att nämna är utredningen om en svensk narkotikapolitik anpassad till nutidens och framtidens utmaningar. Den utredningen har i uppdrag att genomföra en välbehövlig utvärdering av den svenska narkotikapolitiken liksom att komma med förslag om hur politiken kan utvecklas. Utredningen ska bland annat föreslå nationellt program för att minska antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Utredningen har alltså i uppdrag att ta fram förslag på det som jag och Moderaterna envist argumenterat för, nämligen en nationell överdosstrategi.

För att rädda liv behövs såväl en stärkt tillgång till vård, inklusive LARO, alltså läkemedelsassisterad rehabilitering av opiatberoende, som rena skattereducerande insatser i form av inte minst förbättrad tillgång till läkemedlet Naloxon. Det är ett läkemedel som kan vara direkt livräddande vid en överdos med opioider.

Fru talman! Förra mandatperioden gav riksdagen den rödgröna regeringens ANDTS-strategi underkänt och krävde efter förslag från Moderaterna bland annat ett nytt övergripande mål för ANDTS-politiken. Det ska vara ett mål som tar hänsyn till det faktum att olika tobaks- och nikotin-

produkter ger varierade skadeverkningar. Att dra alla tobaks- och nikotinprodukter över en kam är folkhälsopolitiskt kontraproduktivt. Fokus måste vara att minska skadorna, och av detta följer att det viktigaste är att fortsätta att minska den livsfarliga tobaksrökningen.

Därför är det mycket välkommet att den nya regeringen har gjort klart att Folkhälsomyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering samt Socialstyrelsen inom ramen för det uppdrag som myndigheterna fick av den förra regeringen nu också ska beskriva olika produkters skadeverkningar i relation till varandra. Den typen av underlag behövs för att kunna utforma en effektiv och faktabaserad politik.

Fru talman! Att vi nu har en ny regering betyder att det antligen finns förutsättningar för att få på plats en ny ANDTS-strategi med ett nytt övergripande mål. Med en ny regering finns det antligen också förutsättningar att införa gårdsförsäljning av alkohol i Sverige. Mycket motvilligt tillsatte den tidigare rödgröna regeringen en gårdsförsäljningsutredning. Det var en utredning som kom fram till att en strikt reglerad gårdsförsäljning är förenlig med EU-rätten. Men Socialdemokraterna är trots det tydliga. Socialdemokraterna säger nej. Det är nej till gårdsförsäljning, nej till bättre förutsättningar för små mikroproducenter av alkohol samt nej till bättre förutsättningar för landsbygden och besöksnäringen.

Fru talman! Sverige behöver en moderniserad alkoholpolitik. Det innefattar införandet av gårdsförsäljning men också en rejäl översyn av reglerna för serveringstillstånd. Förra mandatperioden biföll en riksdagsmajoritet ett motionsförslag från Moderaterna om att utreda ett slopande av det så kallade matkravet och i stort se över reglerna för serveringstillstånd i syfte skapa ett enklare och mindre godtyckligt regelverk. Vi tycker att det är orimligt att ett serveringsställe måste ha ett eget kök och tillhandahålla lagad mat för att få ett stadigvarande serveringstillstånd. Därför är det bra att en utredning nu har i uppdrag att se över om och hur kraven för serveringstillstånd kan moderniseras. Denna utredning har många andra uppdrag, bland annat att lämna förslag på hur lagning av tobak och nikotinprodukter kan förbjudas samt föreslå reglering av lustgas som används i berusningssyfte.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag konstatera att den nya oppositionen inte har mycket att komma med i detta motionsbetänkande. De flesta av de reservationer som finns i betänkandet rör sådant arbete som redan pågår, och flera av förslagen om tillkännagivanden är slag i luften. Det tycks som om varken S eller C har koll på vilka tillkännagivanden som den tidigare riksdagen redan har gjort.

Med det sagt vill jag, fru talman, yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 9 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Jag uppskattar ledamoten Hultbergs betoning av att det finns en bred samsyn om stora delar av den svenska missbrukspolitik. Men jag konstaterar att ett av de områden där vi som lagstiftare har svårt att hinna med är det som ledamoten var inne på lite kort, nämligen den snabba utvecklingen av nya nikotinprodukter. Försäljningen av vitt snus och e-cigarett, så kallade vapes, har ökat dramatiskt de senaste åren. Målgruppen är tydligt barn och ungdomar, inte minst flickor. Reklamen

finns i sociala medier riktade till unga och med färg och smak som är hämtade från smågodishyllan. Det är lakrits, hubba bubba och persika.

CAN:s undersökning från förra våren visade att 40 procent av eleverna i årskurs 2 på gymnasiet hade använt snus. Det är garanterat fler 2023. 20 procent av niondeklassarna och 24 procent av eleverna som gick andra året på gymnasiet hade använt e-cigarett den senaste månaden. Denna siffra är garanterat betydligt högre den här våren än förra våren.

Dessa produkter marknadsförs som tobaksfria, och ledamoten Hultberg säger själv att det är tobaken vi ska fokusera på. Men dessa produkter innehåller ju skyhöga halter av nikotin från just tobak. Dessutom innehåller de en rad ämnen vars effekter vi faktiskt inte har en aning om – vad händer när de stoppas in under läppen eller dras ned i lungorna av våra barn och ungdomar?

Fru talman! Det finns all anledning till oro. Jag undrar vad ledamoten Hultberg tänker om att tobaksindustrin just nu täljer guld ur våra barns och ungdomars hälsa.

Anf. 10 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Som ledamoten Sundin säger har det skett en väldigt stark utveckling av nya tobaks- och nikotinprodukter. Denna utveckling har verkligen varit enorm de senaste fem åren.

Jag kan bara konstatera att den förra regeringen var väldigt sen i dessa frågor. Jag ställde frågor här i kammaren till ansvarig minister om varför man inte kom med en lagstiftning om eller reglering av dessa nya produkter. Det dröjde alldeles för länge. Jag beklagar verkligen den saktfärdighet som den förra regeringen visade när man inte kom med en reglering, fru talman, för jag tycker att det är jätteviktigt att vi har en reglering av alla tobaks- och nikotinprodukter.

Jag tycker dock att det är viktigt att vi har en reglering som gör skillnad på olika produkters farlighet och skadlighet. Det är motiverat att ha betydligt hårdare krav för traditionell röktaobak eftersom det är den som skördar liv. Det är inte rimligt att, som den förra regeringen föreslog, förbjuda självplock av snus i diskar eller införa ett generellt smakförbud. Den typen av klåfingrig reglering vänder jag och Moderaterna oss emot.

Det som är viktigt framöver är att vi har en fungerande tillsyn. Ett annat förslag som Moderaterna har drivit är att förbjuda langning av tobaksprodukter. I dag är det faktiskt inte kriminellt att som privatperson langa vidare tobak eller nya nikotinprodukter. Detta är förödande om vi ska lyckas med det som jag och ledamoten Sundin är överens om att vi ska göra, nämligen att skydda våra barn och unga. Då måste vi ha en lagstiftning som utgår från det. Jag är glad över att denna fråga är en del av den utredning som jag nämnde i mitt anförande.

En viktig utgångspunkt för den nya regeringen är att stärka det förebyggande arbetet. Vi vill göra allt vi kan för att se till att barn och unga aldrig börjar att använda den typ av produkter som innehåller tobak eller nikotin.

Anf. 11 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Tyvärr gör inte den moderatledda regeringen situationen bättre på det här området. Precis som ledamoten Hultberg redogjorde för gav den förra regeringen myndigheterna i uppdrag att sammanställa och

sprida kunskap om olika produkter. Hultberg tycker att det är bra att den nya regeringen har gett ett nytt uppdrag enligt vilket dessa produkter ska ställas i relation till varandra. Man vill att det tydligt ska framgå att några produkter kommer att vara mindre farliga och att andra är mer farliga.

Precis detta har vi ju hört förut. En gång i tiden marknadsfördes Lucky Strike-cigarettor med att de var hälsosammare eftersom tobaken var rostad. Cigarettor med filter var hälsosammare än cigaretter utan filter, och light-cigarettor var hälsosammare än vanliga cigaretter. Men människor har fortsatt att dö av rökning.

Faktum är att vi inte känner till effekten av de produkter som barn och ungdomar i dag drar ned i sina lungor. Vi känner till att halterna av nikotin är skyhöga, men vi känner inte till konsekvenserna av det andra. Vi borde göra allt vi kan för att stoppa rökningen, och vi borde göra allt vi kan för att stoppa snusandet. Vi borde inte ge nya marknadsföringsargument till en tobaksindustri som gör allt för att sälja mer till fler.

Anf. 12 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Detta var ett inlägg från ledamoten Sundin som väl beskriver den principiella skillnad som finns mellan Socialdemokraterna och Moderaterna när det gäller tobaks- och nikotinpolitik. Min och Moderaternas utgångspunkt är alltid att vi ska rädda liv och minska skadorna. Då är det, tycker jag och Moderaterna, oseriöst att behandla alla produkter lika. Det är inte seriöst att sicka en signal om att det skulle vara lika skadligt att snusa som att röka.

Därmed inte sagt att tobak, snus eller de nya tobaksfria produkterna med höga halter av nikotin är ofarliga, för det är de absolut inte. De är skadliga. Det är väl beforskat att nikotin har negativa hälsoeffekter, och det är dessa effekter som myndigheterna nu har i uppdrag att beskriva i relation till varandra.

Vi har ju inte gett det här uppdraget till tobaksindustrin utan till oberoende statliga myndigheter. Jag tycker att detta underlag är viktigt att få. Jag tycker att mer fakta ska välkomnas. Jag tycker att det är bekymmersamt att Socialdemokraterna inte har inställningen att det är bra med fakta och med korrekta underlag.

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att det utformas en tobaks- och nikotinpolitik med tydligt syfte på att minska de tobaksrelaterade skadorna. Det är därför vi vill se ett nytt övergripande mål för ANDTS-politiken där målsättningen motsvarar den som finns på alkoholområdet, som handlar om att minska de medicinska och sociala skadorna. Därför är det mest prioriterade för Moderaterna att minska tobaksrökningen och att förebygga att barn och unga börjar med någon som helst tobaks- eller nikotinprodukt. Därför är det förebyggande arbetet så viktigt, och därför vill vi satsa på att få fram mer evidens när det gäller de metoder som fungerar. Det kommer denna regering att jobba enbart med.

Anf. 13 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! På ledamoten låter det nästan som att det är Moderaterna som har gått i bräsch när det gäller exempelvis sprututbyte och harmreduktion. Riktigt så har det ju inte varit historiskt, vill jag påstå. Däremot är det faktiskt ledamoten som har sett till att modernisera Moderaternas narkotikapolitik, och det tackar jag för.

Min första fråga handlar om alkohol, som för mig inte är vilken vara som helst utan en produkt som gör att människor kan fara väldigt illa. Det pratas här om modernisering av alkoholpolitiken, och jag undrar oroligt vad detta kan innebära. I vissa motioner från Moderaternas sida finns det till exempel förslag om takeaway för alkohol och om gårdsförsäljning, vilket är en fråga som har utretts ganska länge i Sverige. Gårdsförsäljning kommer knappast att bidra till att folk blir beroende, utan det handlar om hur man ser på Systembolaget.

Det blir intressant att se utvecklingen. Jag tycker att ni har en väldigt lättvindig syn på alkoholfrågan som en mer kommersiell fråga och inte en folkhälsofråga.

Min andra fråga rör narkotika. Detta är ju en fråga som vi har diskuterat väldigt mycket tillsammans, och vi har även gjort väldigt mycket i utskottet i samband med den. Det är jag glad för – vi har fått fram frågorna på ett annat sätt.

Det finns dock en sak som den nya regeringen, precis som den förra regeringen, vägrar att titta på, nämligen vad kriminaliseringen har lett till. Det finns ingen riktig utredning om detta. Själv ser jag på det så här: Om en utredning skulle visa att kriminaliseringen har varit fantastiskt bra för Sverige kör vi på den linjen.

Fru talman! Jag undrar om ledamoten Hultberg har koll på varför den nya regeringen inte vill att man ska titta på kriminalisering i den narkotika-utredning som görs.

Anf. 14 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Moderaterna har på intet sätt en lättvindig alkoholpolitik. Moderaterna tycker dock att det är oerhört viktigt att väga de olika intressen som finns här. Vi ska skydda dem som är utsatta och dem som lider av beroendesjukdom. Vi ska inte minst göra vad vi kan för att skydda våra barn och unga.

Vi ska dock inte införa onödigt långtgående begränsningar av näringsfriheten eller av människors frihet. Därför har Moderaterna landat i slutsatsen att det är viktigt att införa gårdsförsäljning eftersom det är någonting som skulle betyda otroligt mycket för berörda aktörer. Jag skulle vilja säga att dessa aktörer, fru talman, är med och bidrar till att utveckla svensk alkoholkultur.

Vi har historiskt haft en kultur i Sverige som har varit allt annat än sund. Det har förekommit ett väldigt omfattande berusningsdrickande. De nya aktörer som har kommit fram i Sverige bidrar till att vi går från berusningsdrickande till ett ökat fokus på upplevelser, kvalitet, hantverk och så vidare. Jag tycker att det är sunt.

Den utredning som har tittat på gårdsförsäljning har landat i slutsatsen att en strikt reglerad gårdsförsäljning där försäljningen är sekundär och där man först och främst konsumerar en upplevelse – en rundvisning, en guidning eller vad det kan tänkas vara – är förenlig med ett fortsatt detaljhandelsmonopol. Då tycker vi att det rätt och riktigt att införa det.

Jag återkommer till narkotikapolitiken i mitt andra inlägg, men jag kan helt ärligt säga att Moderaterna liksom alla andra partier i kammaren har anledning att vara självkritiska när det gäller narkotikapolitiken. Vi har gravt misslyckats i Sverige, och därför behövs det stora reformer på detta område.

Anf. 15 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att alla i kammaren har anledning att vara självkritiska. Vänsterpartiet har drivit frågor om bland annat sprututbyte sedan början av 2000-talet, så vi känner oss ganska fair. Men den diskussionen kan vi ta en annan gång.

Gårdsförsäljning låter trevligt, och jag skulle inte ha något emot det om det inte äventyrade monopolet.

På tal om intressen kan jag undra vilka intressen man bevakar, Johan Hultberg. Är det de små producenterna på gårdarna, eller är det de stora alkoholproducenterna? Det pågår en otrolig lobbying för detta från alkoholindustrin; det är inget snack om det. De ser att annat kan hända där på gårdarna som inte handlar om vinet eller ölet från gården. Plötsligt kan det ju dyka upp annat där från en större producent. Därför är jag fortfarande skeptisk.

Narkotikan, narkotikavården etcetera är ett jätteproblem i Sverige. Socialstyrelsen gjorde i somras en studie som visar att 75 procent av de minderåriga barn som döms för eget bruk redan är kända av myndigheterna. Ofta handlar det om helt andra problem, som psykisk ohälsa, bristande skolresultat etcetera. Polisinsatserna verkar inte bidra till tidig upptäckt, och studien visade också att 70 procent av barnen döms igen inom tre år. Jakten på dem som står på gatan är alltså inte tillräckligt effektiv.

Jag tycker att man ska utreda allt man kan utreda. Visar utredningen att något är jättebra fast man som parti tycker precis tvärtom får man backa. Det är inte bara vi och Centerpartiet som vill utreda kriminaliseringen. Det vill också Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, SKR och hela gänget av forskare. Varför görs inte detta?

Anf. 16 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Den utredning som ska utvärdera den svenska narkotikapolitiken tillsattes av den förra regeringen. Givetvis finns det möjlighet för en ny regering att ge nya direktiv, ändringsdirektiv eller tilläggsdirektiv eller att lägga ned utredningen och tillsätta en ny. Men i den andra vågskålen har man då att det skulle leda till att utredningen försenas, och jag tycker att det är angeläget att skyndsamt genomföra reformer på detta område.

Att denna regering liksom den förra är djupt skeptisk till en avkriminalisering är inget att hymla om. Så är det.

Vi moderater tycker precis som Karin Rågsjö att man inte ska jaga människor som har en beroendesjukdom. De måste ges vård och behandling, och därför är det viktigt att titta på hur påföljderna kan förändras. Alla här förstår att den som är fast i en beroendesjukdom inte blir hjälpt av ett fängelsestraff eller ännu en bot, utan den personen behöver få vård och behandling. Därför är det viktigt att titta på hur fler kan få kontraktsvård och om man kan använda straffvarning i fler fall.

Men givetvis är det en fördel om polisen kan ta urinprov för att upptäcka om en person är narkotikapåverkad i syfte, och det ska verkligen vara i syfte, att ge denna person tidiga insatser.

Regeringen har som sagt landat i att det är viktigt att denna utredning tittar på narkotikapolitiken men inte lyfter in frågan om avkriminalisering. Skulle man lyfta in denna fråga är risken att det tar allt syre och att det inte blir någon diskussion om alla andra viktiga reformer som behövs för att

rädda liv, i form av utvecklad vård, utvecklade skadereducerande insatser och annat.

Jag tror att det finns en fara i att det blir ett alltför stort fokus på denna i och för sig principiellt viktiga fråga men som i sammanhanget kanske inte är den viktigaste för att rädda liv. Det handlar i stället om att förbättra vården, att göra den mer tillgänglig och att fortsätta utveckla de skadereducerande insatserna.

Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Johan Hultberg för anförandet.

Det gläder mig att ledamoten tog upp frågan om gårdsförsäljning som en av de viktiga frågorna för Moderaterna att få genomföra. Denna viktiga reform skulle bidra till nya arbetstillfällen, stärka landsbygdsutvecklingen, hjälpa livsmedelsproduktionen, öka turismen och så vidare. Precis som ledamoten sa är det avhandlat i utredningen att reformen endast kommer att påverka folkhälsan marginellt och att den är förenlig med EU-lagstiftningen.

Efter valet sitter vi med en tydlig majoritet i Sveriges riksdag för att införa gårdsförsäljning. Av 349 mandat bör 200 stå bakom förslaget om gårdsförsäljning, i alla fall om man får tro vad som sades i valrörelsen.

Men frågan är om det ser ut så i verkligheten? Det har snart gått sex månader sedan den nya regeringen tillträdde. Underlagen i utredningen låg färdiga på borden, och det borde ha gått relativt snabbt att skriva fram en proposition i frågan. Det har dock ännu inte gjorts.

Hur eniga är Tidöpartierna? Om nu denna fråga är så viktig som ledamoten nyss framhöll, varför tas den inte upp som ett prioriterat område inom Tidöavtalet?

Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Gårdsförsäljning är viktigt, bland annat för att ge producenter som verkar på den svenska marknaden och som är med och utvecklar besöksnäring och landsbygd, skapar jobb och utvecklar den svenska alkoholkulturen bättre förutsättningar.

Tvärt emot vad ledamoten Rågsjö argumenterade för tror jag att de stora producenterna absolut inte vill se gårdsförsäljning. De tycker att det är fantastiskt bra om de små producenterna inte ges bättre förutsättningar att verka.

Jag och ledamoten Bergenblock delar dock uppfattningen att det är viktigt att ge de små producenterna bättre förutsättningar, och då är gårdsförsäljning en viktig del i det.

Det finns en utredning på regeringens bord, och vice statsministern var glasklar häromveckan med att gårdsförsäljning ska genomföras.

Men, fru talman, vi måste också vara ärliga med att Sverige har många stora utmaningar vad gäller kriminalitet, ett alltför stort utanförskap och en betydande trygghetskris. På det socialpolitiska området finns ett stort behov av en rejäl reformering av socialtjänsten. Vi behöver få till en mer effektiv klimatpolitik och energipolitik som skapar förutsättningar för jobb och företagande.

I detta sammanhang är det rimligt att regeringen under sina första sex månader har prioriterat stärkt rättsväsen, fungerande energipolitik, förbättrad integration och annat framför gårdsförsäljning.

Men ledamoten Bergenblock kan vara helt trygg med att jag och Moderaterna kommer att fortsätta att driva på för att få gårdsförsäljning i Sverige. Precis som ledamoten Bergenblock känner jag mig trygg med att det är möjligt att införa en strikt reglerad gårdsförsäljning i Sverige utan att äventyra Systembolaget och det svenska monopolet, vilket har varit en utgångspunkt för det breda stödet i kammaren.

Anf. 19 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag är trygg med Moderaternas engagemang i denna fråga. Gårdsförsäljningen är faktiskt den enskilda fråga inom det sociala området som engagerade flest moderater under allmänna motionstiden. Sex motioner från moderater handlade om gårdsförsäljning.

Jag är inte lika trygg med hur den samlade bilden i Tidöpartierna ser ut. Visst har den nya regeringen fått ägna tid åt att tillsätta utredningar och liknande; det är inte tu tal om annat och inget konstigt med det. Men samtidigt har man bemannat upp Socialdepartementet med fyra ministrar. Fler ministrar än någonsin tidigare ska dela på de områden som finns där. Här har vi en färdig utredning som ligger på departementets bord. Det borde vara väldigt enkelt att hantera den i Regeringskansliet, komma fram till ett skarpt lagförslag och lägga en proposition på riksdagens bord, men hittills har man inte gjort det.

Det kan väl inte vara på det viset att den här frågan inte kom med i Tidöavtalet för att det inte fanns en sådan enighet som man här vill framföra att det gör? Och det kan väl inte vara på det viset att de sex motionerna om gårdsförsäljning från Moderaterna bygger på att man själva inom Moderaterna tvivlar på att frågan faktiskt kommer att få ett slut under nuvarande ministers ledning?

Min avslutande fråga till ledamoten Johan Hultberg är: Varför kommer inte propositionen om gårdsförsäljning på riksdagens bord när Tidöpartierna har en så tydlig majoritet – tillsammans med Centerpartiet i det här fallet – för att införa gårdsförsäljning i Sverige?

Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är glädjande att ledamoten Bergenblock har noterat det stora engagemanget hos oss moderater för ett införande av gårdsförsäljning. Jag tror att moderater kommer att motionera, argumentera och debattera om detta till den dagen då det är infört i Sverige. Det är jag glad över, för det är en viktig fråga. Jag är fast övertygad om att det kommer en proposition på riksdagens bord, men frågan är naturligtvis när. Den frågan är det bättre att man ställer till regeringen, som har det yttersta ansvaret för att svara på de exakta prioriteringarna och i vilken ordning saker och ting sker.

Men jag tycker att ledamoten Bergenblock möjligen är lite raljant i sin beskrivning av enkelheten i frågan. Visst finns det en tydlig utredning som har lämnat ett förslag. Förslaget är, måste jag säga, i grunden väldigt mycket mer strikt och begränsat än den typ av gårdsförsäljning jag hade önskat se, men det är mycket möjligt att det är vad som krävs för att det ska vara förenligt med EU-rätten. Det har varit utgångspunkten för utredningen, och det är en förutsättning för det breda stödet i kammaren. Partierna här inne är inte är redo att ge upp det svenska monopolet för att införa gårdsförsäljning, och då måste det förenas.

Nu har det varit en bred remissrunda av den utredning som den förra regeringen tillsatte – efter påtryckningar från Centerpartiet, ska sägas. Då är det såklart riktigt och viktigt att regeringen noga tar till sig av de svar som har kommit i remissrundan och går igenom dem noggrant innan man lämnar en proposition på riksdagens bord.

Vi ska göra ett seriöst, ordentligt och bra arbete så att vi kan införa en gårdsförsäljning som visar sig fungera på ett bra sätt, som inte drar på sig kritik från EU-kommissionen och som ger de svenska producenterna bättre förutsättningar att skapa jobb och tillväxt och bidra till det som både jag och ledamoten Bergenblock är besjälade av, nämligen en levande landsbygd.

(Applåder)

Anf. 21 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Jag tänker att socialutskottets betänkande om alkohol, tobak, narkotika, dopning och spel som vi debatterar här i dag egentligen borde ha haft en annan rubrik. För det som står i betänkandet och som vi ska debattera handlar egentligen om omsorg om varandra, våra medmänniskor och vårt samhälle. Rubriken Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel är en ganska otymplig sammanfattning av ett brett område som handlar om folkhälsa och det faktum att människor far illa och blir sjuka, rentav dör, till följd av missbruk av beroendeframkallande substanser eller av spel. Det handlar också om vad vi gemensamt kan göra åt det.

Man kan naturligtvis göra andra tolkningar av vad rubriken handlar om, eller vad den borde handla om – vi har redan hört en annan tolkning från ledamoten Hultberg. Men jag tycker att det är värt att påminna om omsorgen om varandra i en tid när vi ser hur man i land efter land säger att användandet av narkotika är en frihetsfråga där den individuella friheten att använda cannabis har blivit viktigare än skyddet för de många som riskerar att fara illa i spåren av den ökade användningen.

Jag tycker också att det är värt att påminna om omsorgen om varandra när debatten handlar om att den enskilde producenten eller näringsidkaren ska få rätt att sälja mer alkohol till fler, direkt från sin egen gårdsplan. Och jag tycker att det är värt att påminna om omsorgen om varandra när vi ser hur våra barn bombarderas av reklam i sociala medier om nikotinstinna produkter, som vitt snus och cigaretter med hubbabubbasmak.

Fru talman! Vi vet ju vad följderna av det vi rubricerar som alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel kan bli: olika former av hjärt-kärlsjukdomar, lungsjukdomar, olycksfall, psykisk sjukdom, psykisk ohälsa, fattigdom, våld, kriminalitet och förtida död. Och de som drabbas är inte bara de som själva missbrukar. Vi vet genom forskningsstudier att 320 000 barn – 15 procent av alla svenska barn – har påverkats negativt av föräldrars eller vårdnadshavares alkoholkonsumtion. Rädsla och oro, bristande omsorg och våld påverkar de här barnens hälsa negativt i dag men också sett över lång tid. Barn som växer upp under alkoholens inverkan klarar sig sämre i skolan och riskerar att själva få problem med alkohol och psykisk ohälsa. Kring de människor som drabbas av sjukdom på grund av sitt beroende finns släktingar, vänner, grannar och arbetskamrater som också drabbas.

Till detta kommer kostnaderna. Alkoholkonsumtionen beräknas kosta samhället mer än 100 miljarder kronor varje år. Den senaste siffran över

antalet vårdtillfällen relaterade till alkohol som jag har hittat är 660 000. 660 000 vårdtillfällen! Kostnaden för vården då, 2017, var 7,4 miljarder kronor, vilket motsvarade lönekostnaden för 14 500 sjuksköterskor. Tänk vad vi, i denna sjuksköterskebristens tid, hade kunnat åstadkomma med 14 500 sjuksköterskor som hade tid att göra annat!

Jag skulle kunna stå här hur länge som helst och rabbla upp de kända negativa effekterna av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Det är bara att gräva ned sig i forskningen. Det finns oändligt många exempel. Och vi här inne vet att vi måste vara på tårna för att hinna med i utvecklingen av nya substanser och nya missbruk. Just nu är det vitt snus och e-cigarett som ökar lavinartat bland våra högstadie- och gymnasieelever. Det är också lustgas, som bland annat orsakar hallucinationer och nervskador. Det finns just nu exempel på ungdomar som inte kan gå efter att ha använt lustgas gång på gång. Vi behöver prata mer om hur vi, av omsorg om våra barn och ungdomar, kan förhindra att det sker. Om detta har vi socialdemokrater lagt förslag.

Fru talman! Politiska debatter, utredningar och ny lagstiftning är trubbiga verktyg när det kommer till människors levnadsvanor, ungdomars trendkänslighet, beroendets mekanismer och inte minst de stora ekonomiska intressen som det finns i beroendeframkallande produkter. Men det är de verktyg vi har.

Därför är det viktigt att vi håller fast vid det vi vet fungerar. Systembolagets försäljningsmonopol och folkhälsouppdrag är en hörnsten i svensk alkoholpolitik. Det är ett statligt bolag som har omsorg inskrivet i sitt uppdrag. Detta ska vi vara rädda om. Därför bör alla förslag till förändringar av detaljhandelsmonopolet föregås av överläggningar med EU-kommissionen och av en begäran om ett bindande förhandsbesked om att gårdsförsäljning inte riskerar att i förlängningen påverka Sveriges möjligheter att självständigt styra utvecklingen på det alkoholpolitiska området.

Vi ska använda politikens verktyg för att visa omsorg om varandra och göra allt vi kan för att begränsa skadeverkningarna av alla typer av missbruk. Vi ska stoppa narkotikaflödet och förhindra dopning och spelmissbruk, men vi ska inte använda verktyg som i första hand ökar affärsmöjligheterna för dem som för egen vinnings skull vill sälja mer av beroendeframkallande produkter till fler.

Fru talman! Jag står förstas bakom alla Socialdemokraternas yrkanden på området. Men för att vinna tid yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 22 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Kristdemokraterna vill att alla människor ska kunna växa upp och leva utan risk att skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel om pengar. Sverige behöver därför en tydlig ANDTS-strategi och ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention.

Kristdemokraterna står upp för en solidarisk, folkhälsobaserad och restriktiv svensk alkoholpolitik som främjar ett samhälle med måttfulla alkoholvanor. Vi värnar därför Systembolagets försäljningsmonopol och en aktiv prispolitik som via punktskatter gör alkohol dyrare än andra drycker.

Tillsammans med ett starkt förebyggande arbete kan dessa insatser minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, som är om-

Prot. 2022/23:80

23 mars

-----

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

fattande, liksom de relaterade samhällsekonomiska kostnaderna. Vi anser att alla nya bilar ska vara utrustade med teknik som avslöjar förarens alkoholpåverkan. Inom primärvården ska beroendefrågan vara en naturlig del i vårdens ansvar för folkhälsoarbetet, menar vi kristdemokrater.

Alkohol kan vara en källa till glädje och njutning men också till stora kostnader. Sjukdom, brott och olyckor som kan relateras till alkohol beräknas i dag kosta vårt samhälle över 100 miljarder kronor per år. Men bakom kostnaderna finns också mängder av människoöden.

Tobaksbruket är ett av våra enskilt största folkhälsoproblem som går att förebygga. Det tobaksförebyggande arbetet är en förutsättning för jämlik hälsa, minskat tobaksbruk och utfasning av tobaksrökning.

Rökningen i Sverige fortsätter att minska, vilket är positivt. Bland ungdomar ökar dock användandet av e-cigarettor och andra nikotinprodukter. Det visar den senaste statistiken från Folkhälsomyndigheten och CAN. Det är angeläget att stoppa denna utveckling och att värna barns rätt till frihet från nikotin och tobak.

Kristdemokraterna vill ha ett narkotikafritt samhälle och arbetar för att stoppa alla tendenser till drogliberalisering. Insatserna ska riktas främst mot dem som profiterar på narkotikan – smugglarna och försäljarna. Det behövs ett förebyggande arbete, en bra vård och behandling om man har fastnat i missbruk och även brottsbekämpande insatser från tull och polis. Polis och tull har rätt att beslagta preparat som de misstänker är farliga, och åklagare kan besluta att varorna ska förstöras. Hittills har samhället ofta legat steget efter, men vi ger inte upp kampen mot nätdrogerna.

Fru talman! Jag vill understryka tydligt att vi i Kristdemokraterna står fast vid vår linje att det inte är aktuellt med en legalisering av cannabis och ingen annan narkotika heller för den delen. Min och Kristdemokraternas bedömning är att en avkriminalisering av cannabis skulle leda till en ökad narkotikaanvändning i Sverige och också till ett ökat missbruk som går ut över såväl enskilda som deras familjer.

Sveriges narkotikapolitik behöver utvecklas. Dödligheten måste minska, och vården måste bli bättre. Arbetet för att minska såväl tillgång som efterfrågan måste bli mer effektivt. Stigmatiseringen av människor som har en beroendesjukdom måste minska och helst upphöra. Alltför ofta hör vi att det finns enkla insatser som påstås lösa problemen.

Den där gyllene biljetten till ett samhälle där betydligt färre människor råkar illa ut på grund av narkotika finns helt enkelt inte. Lösningen ligger snarare i att se och förstå hur komplex verkligheten är. Vi behöver skriva i lagstiftning, tillämpning, förebyggande metoder och samordning inom vård och behandling tills vi ser bättre resultat. Regeringen har många bra förslag som ligger på bordet, och där måste vi hålla i och fortsätta att göra insatser.

Anf. 23 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru ordförande! Tack för anförandet, Dan Hovskär!

Jag tänkte passa på att fråga även Kristdemokraterna om gårdsförsäljning. När Ebba Busch besökte Visita Stockholm Summit den 21 februari var hon glasklar med att Sverige ska ha gårdsförsäljning. Det var inget snack om saken, utan det stod klart i uttalandet. Hon sa också att Kristdemokraterna före valet inte var helt säkra på var de stod i förhållande till

mikrobryggerier och små vinproducenter men att det nu stod klart att Sverige ska ha gårdsförsäljning.

Ebba Busch antydde också att hon tyckte att processen i Regeringskansliet tog för lång tid. Kristdemokraterna, som ledamoten företräder här, har den ansvariga ministern i Regeringskansliet, Jakob Forssmed. Han äger frågan och har den på sitt bord, och det är han som ska ta fram propositionen. Kristdemokraterna har även ordförandeposten i socialutskottet, med de möjligheter detta kan innebära för att trycka på i frågan.

Det som fastnade hos mig när Ebba Busch pratade inför Visita var att man inte hade bestämt sig före valet men att man nu var för gårdsförsäljning. Jag är dock inte helt övertygad om var Kristdemokraterna står. Därför skulle jag vilja höra ledamotens åsikt om var Kristdemokraterna står i frågan om att införa gårdsförsäljning i Sverige.

Anf. 24 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru ordförande! Tack, Christofer Bergenblock, för frågan!

Vi har värnat Systembolagets monopol, och EU-rätten är en viktig ingång i diskussionen. Vi har sett många positiva delar. Man kan stärka landsbygdsutvecklingen, småföretagandet, besöksnäringen, småproducenter och så vidare. Före valet diskuterade vi att det finns en del nackdelar med att släppa monopolet och att rätt många småproducenter finns i städerna. Det finns olika delar i frågan som man kan fundera på, och det har vi gjort.

Det som vi har kommit fram till genom utredningen är att regeringen är positiv till att möjliggöra detta. Som även Ebba Busch har uttryckt står vi för det.

Nu ska man behandla remissvaren med anledning av utredningen så att man får med alla delar och inte utmanar EU-rätten och så vidare. Såvitt jag förstår är allt på gång. Men jag vet inte när exakt propositionen kommer. Men gårdsförsäljning är någonting som regeringen, och även Ebba Busch, står bakom.

Anf. 25 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru ordförande! Det gläder mig ändå att höra att det är ett tydligt ställningstagande från Kristdemokraterna att de står bakom att gårdsförsäljning är någonting som ska införas i Sverige. Och partiledaren har också varit väldigt tydlig i denna fråga.

Ledamoten pratar om att regeringen står bakom detta. Men jag uppfattar det ändå som att ledamoten – han får rätta mig om jag har fel – med detta också menar att Kristdemokraterna står bakom denna fråga.

Det som jag ändå funderar på är denna tidsutdräkt för att komma fram till en proposition. Jag har lite svårt att se varför det ska ta sådan tid. Utredningen var ju klar i december 2021, och remissvaren fanns på regeringens bord i juni 2022. Sedan hände för all del inte mycket under de kvarvarande månaderna för den socialdemokratiska regeringen. Men därefter har den nya regeringen haft sex månader på sig. Och man har, som sagt, gott om ministrar på departementet, och det borde gå att få fram en proposition i denna fråga relativt snabbt. Men det drar ut på tiden.

Nu sitter Kristdemokraterna både med ansvarig minister och med ordförande i socialutskottet, och det är klart att det skapar nya möjligheter att

Prot. 2022/23:80
23 mars

-----
*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

trycka på. Och jag hör ändå att man även från Kristdemokraterna är angelägna om att få detta på plats.

Min avslutande fråga till ledamoten är: Är Kristdemokraterna beredda att ta fram ett utskottsinitiativ för att trycka på regeringen ytterligare i frågan och se till att någonting händer med gårdsförsäljningen?

Anf. 26 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru ordförande! Riktigt så jobbar inte vi när vi har ett förslag på gång, Christofer Bergenblock. Det ska jobbas igenom så att det blir så bra som möjligt. Det är, som nämnades tidigare i debatten, oerhört många stora frågor på regeringens bord som man jobbar med. Och det finns stora utmaningar när det gäller rättsväsendet, integrationen, ekonomin och så vidare. Det är många stora frågor som regeringen jobbar med också inom Socialdepartementet. Det är väldigt många frågor som är på rull där. Därför jobbar man på att även detta ska komma fram. Jag tror därför inte att ledamoten behöver vara så orolig över att det inte jobbas med denna fråga. Jag kan skriva under på att man jobbar med den. Men man vill få fram ett bra förslag i slutändan.

Anf. 27 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamöterna om att vi har talmän och inte ordförande i kammaren.

Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Centerpartiet pratar mycket om gårdsförsäljning. Jag kommer att prata mycket om narkotika. Vi har olika vägar i dag.

Det är inget parti i denna riksdag som driver frågan om en legalisering av narkotika. Det är helt uppenbart. Däremot vill vi titta på kriminaliseringen, som är någonting helt annat. Det har man också tittat på i ett antal länder.

Min första fråga är vilken forskning som ledamoten hänvisar till när han säger att den nuvarande narkotikapolitiken har fungerat jättebra och även kriminaliseringen. Jag vill påstå att det inte vimlar av denna typ av forskning.

Det visar sig i olika undersökningar – jag nämnde en tidigare – att kriminalisering är mest riktad mot gatunarkomaner, om jag får uttrycka mig så. Det gör att väldigt många polisinsatser sker just där.

När man tittar på minderåriga barn, som ofta är själva målet för denna typ av insatser, visar det sig att de också har helt andra problem som ingen verkar ha brytt sig om tidigare – psykisk ohälsa, bristande skolresultat och så vidare. Polisinsatserna verkar inte riktigt bidra till tidig upptäckt i någon större utsträckning, och 70 procent av dessa barn döms igen efter tre år.

Tycker inte ledamoten att det finns ett annat sätt att bedriva narkotikapolitik på? Den narkotikapolitik som vi har haft har inte varit direkt lyckosam. Det kan hela världen se. Det tyckte inte ens FN. Det tycker man inte. Vi har enormt många dödsfall. Nu är antalet nere på runt 400, vilket vi tycker är väldigt bra. Det har alltså gått ned. Det har varit uppe på 600, 700 och 800. Så den narkotikapolitik som vi har haft ett antal år har inte varit lyckosam.

Då undrar jag: Vad tänker ledamoten om det?

Anf. 29 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågan.

Jag uttryckte nog inte att narkotikapolitiken har fungerat jättebra. Det var inte riktigt det jag sa i mitt anförande. Det som jag bland annat pekade på var att vi inte vill legalisera cannabis och att det inte skulle vara en bra väg att gå.

Det som jag snarare sa var att svensk narkotikapolitik behöver utvecklas, att dödligheten måste minska och att världen måste förbättras. Det var dessa ståndpunkter jag hade i mitt anförande.

Vi ser att det finns oerhört mycket mer att göra på detta område. Det är vi nog alla överens om. Det var detta som jag lade tonvikten på i mitt anförande. Jag tog bland annat upp att stigmatiseringen av människor med beroendesjukdomar måste minska och att vi måste jobba med problemen. Sedan måste vi jobba på väldigt många olika sätt. Polisen har en del. Men en väldigt mycket större del handlar om vårdinsatser som måste till, och man måste ge stöd och hjälp. Det var min ingång i anförandet.

Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag önskar att den nya regeringen, med SD som stödben, hade tagit ett lite bredare grepp runt narkotikafrågan och vågat utreda kriminalisering. Om det bara hade varit Vänsterpartiet och Centern som hade velat det hade jag förstått om man hade backat lite. Men det är faktiskt Folkhälsomyndigheten som har tittat på denna fråga och tycker att det är märkligt att man inte utreder detta. Sveriges Kommuner och Regioner har varit bergfasta i detta. Och en relativt enad forskarkår tycker också det.

Jag tycker att det är forskning som ska styra denna typ av politik inom ANDTS-området. Det ska inte vara något slags allmänt tyckande med lite lätt moralistiska övertoner.

Jag skulle önska att man kunde titta på forskningen och våga undersöka saker och ting och våga lyssna på relevanta forskare när man ska utforma någon typ av bättre narkotikapolitik än den vi har haft. Jag tycker att vi har en väldigt polariserad debatt om detta.

I går var jag på ett webinarium. Det var en av de första gångerna som alla typer av åsikter kom upp på bordet. Det är väldigt sällsynt. Annars får man inbjudningar till olika möten där alla tycker likadant, vilket knappast utvecklar dessa frågeställningar. Men jag tycker att det är tråkigt att inte exempelvis Kristdemokraterna, som är ett parti som ändå har varit väldigt socialt engagerat, vågar lyfta på denna sten när det gäller just att utreda kriminalisering och se vad den har lett till. Jag tror att det hade varit viktigt. Det går också att tillsätta en utredning så att säga separat från den utredning som nu pågår.

Men detta är en viktig fråga. Kommer man inte fram några steg till tror jag att vi kommer att komma tillbaka till denna fråga. Det är många som tycker att detta är en viktig fråga, inte bara vi.

Anf. 31 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Engagemanget i frågan går inte att ta miste på. Jag hör att du också har ett jättestort engagemang i dessa frågor, Karin Rågsjö. Jag har själv jobbat inom beroendevård och har alltså en ganska stark bakgrund där.

Det jag ser nu är dock att vi får invänta den utredning som är på gång och som beräknas komma den 31 oktober, tror jag att det är. Då får vi se hur vi kan ta detta vidare. Sedan måste vi jobba på många olika delar – det är väldigt viktigt att inte bara jobba på ett spår utan försöka jobba brett, med bland annat förebyggande insatser.

Anf. 32 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD):

Fru talman! ANDTS är ett stort område som omfattar många typer av beroendesjukdomar och utmaningar. Dessa utmaningar har vi som politiker och ledamöter av Sveriges riksdag och socialutskottet ett stort ansvar för. Det handlar om att rikta insatser och skapa incitament för en tryggare vardag.

Beroendesjukdomar som alkoholism, narkotikaberoende och spelmissbruk har alla var och en för sig stor påverkan på dem som hamnar i missbruket – men även på alla i deras närhet. Det finns mycket inom missbruksområdet som berör. Vi är många som känner någon som drabbats, indirekt eller direkt. Missbruk drabbar den enskilda, det drabbar familjer och det drabbar samhället.

Man kan bland annat se att minst en tredjedel av barn och unga som socialtjänsten har placerat utanför hemmet kommer från familjer med någon form av missbruk. Detta är något som vi i Sverigedemokraterna ser allvarligt på, och det måste motverkas och förebyggas med alla medel som finns.

I Sverige dricker vi årligen i genomsnitt närmare 9 liter ren alkohol per invånare som är 15 år och äldre. Det är lägre än genomsnittet för EU, liksom för Europa i stort. Förr var Sverige ett land med hög spritkonsumtion. Detta har dock förändrats, och i dag är vin den vanligaste alkoholdrycken.

Något annat som har förändrats är alkoholkonsumtionen bland skolungdomar, som har mer än halverats under 2000-talet. Sverige har haft en nedgång av alkohol- och tobaksbruk bland unga, men det är fortsatt viktigt att prioritera och utveckla insatser för att förebygga beroende och missbruk. Arbetet med att förhindra och motverka barns och ungas kontakt med narkotika måste ske på ett tidigt stadium och ha som syfte att verka för goda uppväxtvillkor bland barn. Trygga barn med möjligheter att utvecklas och göra egna val för framtiden motverkar samtidigt kriminalitet och utanförskap.

Det går att förebygga missbruk av narkotika, läkemedel eller alkohol, men det behövs både akuta och långsiktiga åtgärder inom många områden. ANDTS är ett område som är enormt och som påverkar vår situation på många plan inom skola, arbetsliv, sjukvård och kriminalvård. Detta kostar samhället stora summor pengar, men framför allt innebär missbruk ett lidande för den drabbade och dennes anhöriga och vänner. Vi måste arbeta aktivt för att förbättra och utveckla arbetet med att förebygga och hjälpa.

Fru talman! Jag vill särskilt lyfta fram och yrka bifall till reservation 17 från Sverigedemokraterna, även om vi naturligtvis står bakom alla våra reservationer.

Spelberoende påverkar den sjuke och även omgivningen i hög grad. För att dölja sitt beroende är det vanligt att man börjar ljuga, även för familj och vänner. Så småningom är det ofta anhöriga som behöver lösa den ekonomiska kris som den beroende har orsakat, vilket skadar många relationer. När spel blir det enda viktiga är det lättare att begå brott för att få

tag på pengar. Livsstilen kan göra att man inte längre kan sköta sitt arbete eller sina studier.

Kommunerna har utifrån socialtjänstlagen ett ansvar för att förebygga spelproblem. Trots att det har vidtagits en del åtgärder den senaste tiden behöver det spelförebyggande arbetet prioriteras, särskilt bland barn och ungdomar. Samtidigt bör regeringen se över möjligheten att kontrollera att kommuner och regioner på allvar implementerar och fortsatt driver arbetet med stödjande och spelförebyggande åtgärder sedan lagändringen trädde i kraft i januari 2019. Det är viktigt att aktivt verka för att minimera risken för att den enskilda individen utvecklar ett beroende.

Slutligen, fru talman: Beroendeproblem är något som berör oss alla. Jag vill därför avsluta mitt anförande med att lyfta fram att framtidens ANDTS-politik måste ta ett större ansvar och att vi måste förebygga så tidigt som möjligt – samtidigt som vi måste arbeta långsiktigt.

(Applåder)
(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.45 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 13 Frågestund

Frågestund

Anf. 33 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Maria Malmer Stenergard, statsrådet Acko Ankarberg Johansson, statsrådet Anna Tenje och statsrådet Johan Forssell.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Maria Malmer Stenergard besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Elpriserna och hushållens ekonomi

Anf. 34 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Många hushåll befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge. Elkostnaderna är fortsatt höga och svåra att förutse. Därför vill vi socialdemokrater ta tillbaka kontrollen över elmarknaden så att den står på vanligt folks sida.

I går presenterade vi vårt förslag om en folkhemsel, vilket innebär att staten ska kunna auktionera ut långa kontrakt på el till både nya och gamla

Prot. 2022/23:80
23 mars

-----
*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

producenter, som då får en stabil intäkt. På så sätt skulle ett elpris på ungefär 40 öre per kilowattimme vara möjligt att uppnå. Om regeringen börjar jobba med detta förslag nu kan det var på plats inför nästa vinter.

Är regeringen beredd att gå oss till mötes och genomföra detta förslag för lägre och mer stabila elpriser för hushållen?

Anf. 35 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

De höga och instabila elpriserna slår väldigt hårt mot svenska hushåll och företag. Det finns flera orsaker till att vi är där vi är, inte minst den avvecklade kärnkraften. Där har Socialdemokraterna ett mycket tungt ansvar.

Regeringen arbetar nu intensivt för att få mer elproduktion på plats så att vi den vägen kan pressa priserna. Det behövs mer sol, mer vind och mer kärnkraft. Dessutom arbetar regeringen inom ramen för ordförandeskapet med att få EU:s nya elmarknadsdesign på plats, som syftar till att sänka elpriset och få stabilare priser.

Som jag förstår det socialdemokratiska utspelet är det inspirerat av det pågående arbetet med en ny elmarknadsdesign. Vi stänger inte dörren för något förslag som kan bidra till att få ned elpriserna för svenska hushåll och företag.

Anf. 36 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret!

Nu är fokus på kommande vinter. Regeringen har inte säkrat att hushållen får tillbaka en enda krona inför nästa vinter. Nu måste regeringen agera skyndsamt för att hushållen inte ska befinna sig i denna situation nästa vinter.

Om regeringen inte vill gå vidare med vår modell, vad kommer regeringen att presentera för åtgärder för att återta kontrollen över elmarknaden och säkra lägre och mer stabila elpriser för hushållen?

Anf. 37 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Regeringen jobbar dag och natt för att säkerställa att vi får en mer robust elförsörjning. Vi säkerställer också att elpriserna inte går ut över hushållen på ett helt orimligt sätt, när vi nu ser att hushållen också är väldigt hårt pressade av höga priser, inte minst matpriser, till följd av den höga inflationen.

Jag kan försäkra ledamoten att regeringen har ögonen på detta och arbetar stenhårt för att kunna se till att kompensera när det behövs.

Medborgarskap och krav på levnadssätt

Anf. 38 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! I ett uppmärksammat fall där en ung man kallblodigt mördade en pappa på ett gym har det uppmärksamrats att gärningsmannen lyckades erhålla svenskt medborgarskap medan han var häktad för mord. Skälet till detta synnerligen stötande beslut är att det inte finns något vandringskrav för personer som får medborgarskap genom anmälan, alltså en

förenklad procedur som är till för personer som har kommit till Sverige som unga.

En utredare har tittat på en ändring av den här regeln, men den förra regeringen valde att inte gå vidare med förslaget på grund av ”integrationshänsyn”. Socialdemokratin valde med andra ord de gängkriminellas intresse före allmän säkerhet, ordning och reda och lag och rättvisa. Ingen kan väl på något sätt vara förvånad.

Jag vill därför fråga migrationsministern om den nya regeringen kommer att ändra på den här regeln.

Anf. 39 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Tack, Ludvig Aspling, för en väldigt angelägen fråga!

Det är precis som Ludvig säger: De flesta utlänningar blir svenska medborgare genom att ansöka om det, så kallad naturalisation. I sådana ärenden finns det ett krav på ett hederligt leverne. Men det finns enklare sätt att bli svensk medborgare för vissa, efter att bara ha lämnat in en anmälan, och det är dessa ärenden Ludvig Aspling tar sikte på. Det gäller främst barn och unga vuxna, och då finns det inte något krav på hederligt levnadssätt.

Att S-ledda regeringar före oss inte mäktat med att få igenom en lagstiftning med ett sådant krav visar hur handfallna de har varit. Den grova våldsutvecklingen kopplad till gängkriminaliteten borde ha fått dem att agera långt tidigare.

Det positiva är att det finns en utredning, precis som Ludvig Aspling säger. Jag ser fram emot att tillsammans med samarbetspartiet gå vidare med de förslag som behövs.

Anf. 40 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Vi ser fram emot att kunna göra någonting åt det här problemet.

Som kompletterande fråga skulle jag också vilja fråga hur migrationsministern ställer sig till det resonemang som den förra regeringen förde om integrationshänsyn. Vår inställning har alltid varit att integration snarast hämmas av att man delar ut rättigheter och förmåner utan att ställa några krav på exempelvis laglydighet eller självförsörjning i vidkommande fall. Håller statsrådet med mig om att det bör vara grundsynen för integrationen?

Anf. 41 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag delar Ludvig Asplings grundsyn att vi måste ställa mycket högre krav. Det är uppenbart att denna lagstiftning är daterad, givet hur kriminaliteten kryper allt längre ned i åldrarna. Vi måste ha bättre kontroll på dem som ska bli medborgare även om de är unga eller under 18. Därför är det angeläget att skärpa regelverket gällande medborgarskap även i detta hänseende.

Tyvär är direktiven till den utredning som vi talar om ganska begränsade, men vi kommer att gå vidare med det vi kan och sedan skärpa regelverket ytterligare.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Acko Ankarberg Johansson.

Det är fortfarande kontinuerlig kris inom sjukvården. Vi hör fler och fler larm från regionerna om att de inte klarar personalsituationen på grund av en sviktande ekonomi, som i sin tur kan härledas tillbaka till att statsbidragen från regeringen och SD är orimligt låga. Det är färre vårdplatser i stället för fler.

Kommer statsrådet att vidta åtgärder för att lätta på trycket för personalen?

Anf. 43 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en mycket viktig fråga!

Om vi inte klarar kompetensförsörjningen klarar vi inte hälso- och sjukvården. Det är nödvändigt att jobba med arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det handlar inte minst om alla som i dag tvingas gå ned till att arbeta deltid därför att man inte orkar med jobbet, på grund av att det är för tungt. Det är alltså inte av egna, privata skäl man går ned i tjänst, utan det är för tungt på jobbet.

Det är en viktig uppgift för varje arbetsplats att göra vad man kan för att förändra arbetsmiljö och arbetsvillkor. Då skulle vi snabbt förändra situationen i sjukvården.

I går besökte jag Universitetssjukhuset i Linköping. Där mötte jag avdelningar och verksamheter där man precis har tagit tag i det här och inser att det är en viktig del av lösningen.

Är staten en del av lösningen? Självklart! Vi har också bidragit genom att öka statsbidragen och förstärka. Men vi ska komma ihåg att regionerna också har det tufft beroende på inflationen. Som väl är har de sedan tidigare år rejäla överskott som kan användas för att jämna ut konjunkturen.

Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman och statsrådet! Jag är orolig för anställda inom sjukvården just nu. De är satta under väldigt hård press sedan väldigt lång tid. Personalen måste någon gång kunna se ljuset i tunneln. Det ljuset verkar för tillfället vara långt borta. Personalen är helt enkelt överbelastad.

Vore det inte bra med en kriskommission för arbetsmiljön inom hälso- och sjukvården, precis som vårdfacken har föreslagit?

Anf. 45 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för kompletteringar!

Jag har fört samtal med samtliga fackliga företrädare som är samlade i initiativet Vårda vården, ett mycket bra initiativ. Tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioners ordförande i Sjukvårdsdelegationen, Marie Morell, träffade vi dem för att diskutera, inte vad problemet är – det är vi helt överens om – utan vad vi ska göra. Vi fick en bra lista över åtgärder som behöver vidtas på arbetsplatsen, alltså regionerna, men också över vad staten kan bidra med, som är mer på lång sikt.

Vi kommer att återsamlas igen i slutet av maj eller början av juni för att se hur långt vi har kommit. Jag delar uppfattningen; det krävs åtgärder nu.

Prot. 2022/23:80
23 mars

Frågestund

Äldres tillgång till avancerad vård

Anf. 46 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Coronakommissionen kunde i sin slutrapport konstatera omfattande brister i svensk äldreomsorg. Det spädades på förra veckan med en ny larmrapport från Riksrevisionen.

Ett av de problem som det handlar om är tillgången till avancerad läkarvård inom hemsjukvården. Under pandemin visade det sig att många äldreboenden inte hade tillgång till syrgas, inte kunde ge uppvätskningsdropp och inte kunde ge antibiotika intravenöst. I stället för en individuell bedömning och rätt vård var det också många som fick palliativ vård, eftersom man inte ville skicka dem med ambulans till överfulla akutmottagningar.

Vad kommer sjukvårdsministern att göra för att man även i hemmet eller på ett särskilt boende ska ha möjlighet att få en individuell bedömning och avancerad sjukvård dygnet runt?

Anf. 47 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack för frågan, Christofer Bergenblock! Jag kapade den lite. Det är ett gemensamt intresse för mig och sjukvårdsministern, Acko Ankarberg Johansson. Vi samarbetar väldigt nära i just frågorna som berör både äldreomsorgen och hälso- och sjukvården, inte minst hemsjukvården och den nära vården.

Vi har varit tydliga med att vi är intresserade av att stärka den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen och den nära vården. Coronakommissionen påpekade också att det finns stora brister där. Det gjordes även i Ivos rapport. Vi kommer därför att initiera en utredning som ska titta närmare på de frågorna. Vi har nyligen haft en utredning om kommunala läkare. Men vi kommer att gå vidare med att titta på hur man kan stärka den medicinska kompetensen framöver.

Anf. 48 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Det kan inte vara rimligt att det som i dag är byggnaden som avgör tillgången till avancerad sjukvård. Det är så det fungerar i praktiken. Det rimliga måste vara att vården kommer till de äldre och finns på den plats där de äldre är.

Min kompletterande fråga till äldreministern, men det kanske skulle vara sjukvårdsministern, är om någon av ministrarna är beredd att jämställa den vanliga sjukvården med hemsjukvården, så att samma förutsättningar ges för att kunna utföra avancerad sjukvård även i den enskildes hem.

Anf. 49 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman och ledamoten! Vi kan komplettera varandra så väl. Frågan berör verkligen båda, och vi är lika engagerade i den.

När det gäller den sista delen kan jag berätta att hälso- och sjukvårdslagen inte gör någon skillnad på var man vårdas. Hela befolkningen ska få god vård på lika villkor. Det står ingenting om vilket hus man ska vara i.

Ledamotens fråga är alltså synnerligen relevant. Det gäller för oss att tillsammans med kommuner och regioner forma en organisation som gör att det blir på riktigt. Det är därför äldreministern och undertecknad arbetar nära ihop; det gäller att jobba på många olika sätt för att åstadkomma det.

Vi kommer att återkomma och se till att det blir en förändring.

Fjällräven

Anf. 50 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Regeringen vi har bedriver en politisk kamp mot naturen. Det kan vi se i budgeten där man har dragit ned med 70 procent på det som skulle gå till att skydda värdefull natur. Vi har också sett en rekordstor jakt på våra hotade vargar, och 200 lodjur har jagats i troféjakten.

Nu ser vi även att en art som drabbats av både små populationer och klimatkrisen, fjällräven, kommer att drabbas hårt av att regeringen har halverat budgeten och minskat anslagen för att skydda hotade djur. Det är knappast någon som har problem med fjällräven. Fjällrävens största fiende verkar vara just Sveriges regering.

Det finns i och med vårändringsbudgeten tid och möjlighet att tänka om och göra rätt. Min fråga går därför till Maria Malmer Stenergard. Avser ni att skjuta tillbaka pengar till fjällräven?

Anf. 51 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Tack för frågan, Rebecka Le Moine!

Regeringen vill självklart bedriva ett effektivt arbete för att skydda hotade djur. Det gäller även fjällräven.

Vår samlade miljö- och klimatbudget är större än den som lades fram när Miljöpartiet hade klimat- och miljöministerposten.

Det är komplexa förändringar i klimat och miljö som påverkar levnadsvillkoren för fjällräven, liksom för många andra hotade djur. Därför är det viktigt att regeringen bedriver en effektiv miljö- och klimatpolitik för att stärka de djurens levnadsvillkor. Vi menar att våra prioriteringar är betydligt mer träffsäkra än tidigare regeringars, där Miljöpartiet har haft ett bestämmande inflytande.

(Applåder)

Anf. 52 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får påpeka att frågor ska vara av ett övergripande allmänpolitiskt slag.

Anf. 53 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Maria Malmer Stenergards påstående rörande budgeten är inte sanningsenligt.

Jag konstaterar också att man fäster stor vikt vid ordet effektiv. Det kan betyda att få ut mer av mindre pengar. Men när det gäller just naturvård och i synnerhet artbevarande handlar det om att se till att det finns utfodring och pengar för att stödutfodra fjällrävarna.

Jag ställer därför en enkel fråga. Kommer ni att ge tillbaka pengarna till fjällrävens överlevnad?
(Applåder)

Prot. 2022/23:80
23 mars

Frågestund

Anf. 54 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Jag noterar att budgeten för 2023 när det gäller utgiftsområde 20, alltså klimat och miljö, uppgår till 19,5 miljarder och att den för 2021 uppgick till 18,2 miljarder.

Jag kan inte föregripa det budgetarbete som sker. Regeringen, i synnerhet de statsråd som ansvarar för de delarna, får återkomma med de enskilda budgetposterna.

Hjälp till jordbävningsdrabbade i Turkiet och Syrien

Anf. 55 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Forssell.

Den 6 februari slog en förödande jordbävning till i Turkiet och Syrien, vilket ledde till att hundratusentals människor förlorade sina hem och sina närstående. Över 50 000 människor förlorade livet i katastrofen, och utmaningarna med återuppbyggnaden är enorma.

Det är lätt att förstå att människor förlorar hoppet när livet och tryggheten fullkomligt skakats sönder. Det är lika lätt att förstå att behoven kommer att vara enorma framöver.

Ur Moderaternas synvinkel är det humanitära biståndet absolut viktigast. Sverige var snabbt på plats i räddningsarbetet och med räddningsinsatser. Men hur arbetar Sverige och ministern framåt med fortsatt hjälp för människor som drabbats i jordbävningkatastrofen i Turkiet och Syrien?

Anf. 56 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Ann-Sofie Alm, för en viktig fråga! Den gäller ett ämne som tyvärr blivit väldigt aktuellt de senaste veckorna. Det är, precis som Ann-Sofie Alm säger, över 50 000 människor som har dött i den fruktansvärda jordbävningen.

Det var flera skalv. Jag är väldigt glad över att Sverige ändå så snabbt – redan samma dag som det första skalvet – kunde skicka en hel del resurser till hela det jordbävningsdrabbade området. Det är stort och motsvarar ytan av Belgien och Nederländerna tillsammans.

På svenskt initiativ anordnade EU-kommissionen nu i veckan en stor givarkonferens för både Turkiet och Syrien. Totalt samlades närmare 7 miljarder euro in till det humanitära arbetet och även till själva återuppbyggnaden. Det är väldigt substantiellt. Vi kommer att återkomma till detta med finansiella resurser och även arbeta med att få i gång handel och inte minst investeringar i de här områdena.

Anf. 57 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är mycket pengar, och det kommer att krävas mycket av många för att hjälpa de drabbade i Turkiet och Syrien. Men det är också oroväckande att behoven i världen ökar så snabbt, särskilt i spåren av invasionskriget i Ukraina.

Sverige är ett litet land, men vi är en stor givare. Vi är topp tre i världen efter till exempel USA. Hur arbetar ministern med att få fler länder att vilja hjälpa till – och hjälpa mer? Jag ser inte riktigt att ekvationen går ihop annars.

Anf. 58 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Vi arbetar väldigt hårt för att bredda givarbasen, för det är ju så att fler länder måste vara med och göra detta tillsammans. De humanitära behoven ökar, till exempel. Även om vi effektiviserar vår biståndsbudget för i år kan det vara värt att påpeka att det humanitära stödet faktiskt ökar i den budget som regeringen har lagt fram, och det är mot den bakgrunden. Men fler måste göra mer. Vi måste jobba mer effektivt och även se till att få in mer handel i detta. Vi ska inte bara bekämpa fattigdom utan också bygga en väg till välstånd.

Säkra och lagliga vägar för migration

Anf. 59 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Det är onekligen verkstad hos migrationsminister Maria Malmer Stenergard! Här i riksdagen ser vi fram emot att få klubba igenom de reformer som krävs för att få till en migrationspolitik som tar hänsyn till samhällets förmåga att integrera. Det är avgjort ett paradigmskifte inom svensk migrationspolitik som sker, om man betraktar de gångna åren.

Min fråga handlar dock om behovet av säkra och lagliga vägar. Under de första två månaderna i år gjordes närmare 12 000 illegala gränsövergångar i centrala Medelhavet. Det är en fördubbling jämfört med motsvarande period i fjol, enligt Frontex, EU:s gränspolis.

Att hjälpa nödställda är en självklarhet – men hur man gör det bäst är en mycket mer komplicerad fråga. Mina frågor till ministern är: Vilket arbete bedrivs inom regeringen kring detta med att skapa säkra och lagliga vägar? Och hur ser det arbetet ut inom EU?

Anf. 60 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Tack, Hans Eklind, för frågan! Den är väldigt stor. Som Hans Eklind vet har FN ett kvotflyktingsystem där Sverige har stuckit ut under många år genom att vara ett av de länder som tar emot absolut flest kvotflyktingar. Det kommer vi att fortsätta vara, även om vi nu har sänkt nivån från 5 000 till 900.

Jag tycker att andra länder borde kliva fram och ta större ansvar, för människor dör på Medelhavet. Hela regelverket måste förändras så att fler av dem som kommer hit gör det på ett tryggt och säkert sätt och så att lidandet minskar. Det gäller också att prioritera om så att den som ändå kommer att få besked om att den ska återvända till sitt hemland inte riskerar sitt liv.

Det är ett viktigt arbete som görs med migrations- och asylpakten på EU-nivå, och under ordförandeskapet har Sverige höga ambitioner att komma framåt.

Anf. 61 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Det är för att motverka den irreguljära migrationen – människosmugglingen – och för att skydda de allra mest utsatta som vi kristdemokrater vill att säkra och lagliga vägar ska utgöra det sätt på vilket utlänningar söker asyl i Sverige i framtiden.

Min fråga är dock, utifrån att ministern sitter med nu när Sverige har en ordföranderoll, hur arbetet inom EU ser ut med humanitära mottagandeprogram och sponsorprogram. Jag vet att frågan lever där.

Anf. 62 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Vi jobbar väldigt intensivt med pakten nu för att få till stånd en rådposition i de allra svåraste delarna. Men i pakten ingår även andra delar som till exempel handlar om regelverket kring varaktigt bosatta och det så kallade kombodirektivet, som är ett kombinerat tillstånd för arbete. Det finns också talangpartnerskap. Alla dessa delar syftar till att skapa lagliga vägar in i Europa och kan vara ett komplement till den samlade migrationspolitiken. Vi får nog all anledning att återkomma till detta.

Åtgärder mot skuggsamhället

Anf. 63 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! I helgen läste jag en omskakande bok skriven av Liza Alexandrova-Zorina. Bokens titel är *Imperiets barn*, och den handlar om det postsovjetiska parallellsamhället i Sverige. Det är en bok om hänsynslös exploatering och förnedring och om vidriga levnadsvillkor, som vi inte ens kan föreställa oss. Det är en del av det skuggsamhälle som har vuxit fram i Sverige – det gömda Sverige, som numera befolkas av tiotusentals personer.

Min fråga till migrationsministern gäller regeringens syn på skuggsamhällets utbredning och vilka åtgärder som planeras för att ta itu med denna bekymmersamma företeelse.

Anf. 64 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack, Mauricio Rojas, för frågan! Det låter som smärtsam men nödvändig läsning. Jag är väldigt glad över att Mauricio Rojas lyfter fram frågan om skuggsamhället, eftersom regeringen prioriterar att arbeta med den.

I skuggsamhället far människor otroligt illa, inte minst flickor och barn. Det är viktigt att upprätthålla legitimiteten i hela asylsystemet, och den bygger ju på att de som kommer hit ska ha tillstånd och att de som får nej på sin asylansökan också återvänder. Här är problemen mycket stora.

Jag besökte Danmark i måndags och träffade min motsvarighet, migrationsministern. De jobbar på ett helt annat sätt när det gäller mottagandet. De asylsökande har mycket närmare kontakt med myndigheterna, tack vare ett ordnat boende – alltså inget enskilt boende, EBO. Danska myndigheter har mycket bättre kontroll på vilka som vistas i landet. Vi har väldigt mycket att lära av dem, och regeringen har mycket på gång.

Anf. 65 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Det är tyvärr så att kunskapen om skuggsamhället för närvarande är mycket bristfällig. Man behöver mycket mer kunskap för att effektivt kunna bekämpa dess vidare utbredning. Därför vill jag fråga ministern om det finns planer på att sätta i gång en bred kartläggning av skuggsamhällets drivkrafter och sammansättning.

Anf. 66 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Ja, det finns en överenskommelse i Tidöavtalet som handlar om att förbereda för en storskalig folkräkning. Samordningsnummer som inte bekräftas på ett betryggande sätt ska återkallas. Syftet med folkräkningen är till stor del att försöka få en uppfattning om hur många som vistas här illegalt, men jag tror att vi måste jobba på andra sätt också. Där är exempelvis informationsplikten mellan myndigheter ett viktigt verktyg.

Svenskt bistånd och mänskliga rättigheter

Anf. 67 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Sverige är ju känt världen över för att stå upp för mänskliga rättigheter. Här i riksdagen finns till och med ett särskilt rum, De goda gärningarnas rum, där man hyllar Harald Edelstam och många andra. Sverige och svenska organisationer genomför fantastiskt arbete i många länder, inte minst i Guatemala där vi framgångsrikt har arbetat för mänskliga rättigheter.

Nu skär regeringen ned på stödet till de svenska insatserna i Guatemala med 60 procent, och mycket talar för att det finns risk för att de avvecklas. Mot den bakgrunden är det intressant att ställa frågan till ansvarigt statsråd Johan Forssell: Vilken signal sänder egentligen regeringen när man i samarbete med Sverigedemokraterna gör den tydliga besparingen på att till exempel främja mänskliga rättigheter i Guatemala?

Anf. 68 Statsrådet JOHAN FORSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Tomas Eneroth för frågan. Biståndet till Guatemala kanaliseras framför allt via civilsamhället och som FN-stöd. Det har uppgått till drygt 200 miljoner kronor per år. I sammanhanget kan påpekas att vi inte har något direktstöd till Guatemalas regering.

Nivåerna för i år är oförändrade i förhållande de nivåer som gällde i fjol efter att man hade infört limiter. Det var limiter som beslutats av den regering som jag har för mig att Tomas Eneroth själv satt i. Det här ligger på samma nivå som det. Anslaget i år kommer att fokusera på att främja inte minst mänskliga rättigheter och demokrati men också att ge ökad transparens i valprocesserna, något som behövs där.

Jag vill också påpeka att det finns en regional strategi för hela Latinamerika. Även där kommer arbete i Guatemala att kunna ingå.

Anf. 69 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Anna Tenje.

I slutet av förra året ställde jag en fråga till statsrådet gällande Försäkringskassans orimliga återkrav inom assistansersättningen. Jag lyfte då fram problematiken med det faktum att Försäkringskassan först fattat beslut om assistansersättningens omfattning för att flera år senare fatta ett nytt beslut och då kräva tillbaka ersättningen retroaktivt.

Det där var ny information för statsrådet, vilket jag har full respekt för. Min fråga i dag gäller därför om statsrådet har hunnit titta på detta. Finns det i så fall några tankar om riktlinjer för att säkerställa att Försäkringskassan inte ska kunna gå tillbaka många år i tiden och återkräva ersättning från personer som inte har gjort något annat än att följa Försäkringskassans beslut?

Anf. 70 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ytterligare en fråga på området. Sedan sist har jag kollat upp hur många det berör. Ungefär 450 personer har varit föremål för detta. Jag har också lite mer i detalj tagit reda på vilka omständigheterna har varit. Det är såklart oerhört komplicerat.

Regeringen har jobbat mycket hårt och har många förslag som rör att felaktiga utbetalningar och fusk och fel ska beivras in i minsta detalj men också att tidigare felaktiga utbetalningar ska återbetalas. Det är en diskussion som blivit uppmärksammas i medierna då det har gällt andra förmåner som är föremål för felaktiga utbetalningar.

Givetvis ska det bli rätt och riktigt redan från början så att man aldrig försätter sig i den här situationen. Däri ligger det största arbetet.

Dagersättningen för asylsökande

Anf. 71 FRIDA TÅNGHAG (V):

Fru talman! Jag har tidigare lämnat in en skriftlig fråga om huruvida ansvarigt statsråd har för avsikt att höja den orimligt låga daggersättningen på 71 kronor per dag som asylsökande tvingas leva på och har så gjort sedan 1994, när jag var fem år. Redan då låg ersättningen långt under nivån för försörjningsstöd. Tänker man ett varv till kan man undra hur långt under dräglig nivå den ligger i dag – inte för att försörjningsstöd är särskilt drägligt. Vilken nivå hamnar man på om man dessutom lägger till inflationen och skenande matpriser?

Jag vill därför fråga statsrådet Maria Malmer Stenergard om hon ämnar höja daggersättningen för asylsökande.

Anf. 72 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag tackar Frida Tånghag för frågan. Det är förstås en mycket låg nivå, och många lever under väldigt svåra ekonomiska förhållanden i Sverige i dag. När det däremot gäller ersättningen till asylsökande har regeringen generellt inga planer på att höja den. Vi har dock planer på att avskaffa EBO, enskilt boende. Det innebär att alla ska bo på ett

anläggningsboende i någon form där det förutom tak över huvudet också tillhandahålls mat. Jag tror inte att nivåfrågan blir lika angelägen då.

Situationen för hbtqi-personer i Uganda

Anf. 73 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Det beslut som fattats näst intill enhälligt i Ugandas parlament har knappast undgått någon. Situationen för hbtqi-personer i Uganda var helt vedervärdig redan innan och har nu blivit än värre. Det finns knappast ord för att man riskerar långa straff för att ens få identifiera sig som hbtqi-person och att vissa handlingar numera beläggs med dödsstraff, förutsatt att presidenten godkänner förslaget.

Statsrådet Forssell har förmånen att kunna agera på flera plan. Jag undrar hur han kommer att använda sin roll som handelsminister men också som biståndsminister i just denna fråga.

Anf. 74 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan. Precis som Anna Lasses är också regeringen väldigt oroad över den brist på mänskliga rättigheter och demokrati som har funnits i Uganda under lång tid. Utvecklingen går helt enkelt åt fel håll. Det är detta ytterligare ett tecken på.

Vi är väldigt oroade över det beslut om hbtqi-personer som har fattats i det ugandiska parlamentet såvida lagen också träder i kraft. Den måste ju få en underskrift av presidenten för att göra det. Det vore ytterligare ett steg i fel riktning.

Vårt bistånd till Uganda går nästan uteslutande till civilsamhällesorganisationer och till internationellt bistånd i den delen, inte minst för att utveckla kapaciteten hos det civila samhället. Men det faktum att Sverige är en stor biståndsgivare till Uganda innebär självklart också att det finns möjligheter som vi ska ta i vår dialog och att vi ska ställa krav på att man avbryter utvecklingen och gör rätt.

Framtida elstöd till företag

Anf. 75 VIKTOR WÄRNICK (M):

Fru talman! Det efterlängtade elstödet har betalats ut till hushåll i elområde 3 och 4. De norra delarna av mitt eget hemlän Gävleborg ser fram emot att få ta del av kommande stödutbetalningar i samband med att också elområde 1 och 2 får stöd för den gångna vinterns elpristoppar.

Stöden är helt nödvändiga med tanke på den oansvariga energipolitik som den förra regeringen förde och som har försatt vårt land i en mycket svår situation. Det har gjort oss sårbara och har lett till höga elpriser för såväl enskilda som företag.

Utbetalningarna ska självklart vara korrekta. I dagarna har det kommit rapporter om att enskilda som bedriver näringsverksamhet har fått elstöd, och det har naturligtvis uppstått en diskussion med anledning av det.

Eftersom det är Försäkringskassan som är ansvarig för utbetalningarna vill jag ställa en fråga till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje: Hur säkerställs att framtida elstöd till företag kommer att ske korrekt,

exempelvis med anledning av att enskilda näringsidkare redan har fått ta del av elstöd för sin verksamhet?

Prot. 2022/23:80
23 mars

Frågestund

Anf. 76 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, Viktor Wärnick, för en mycket angelägen fråga! Många undrar över just detta, och det pågår en diskussion om vilka näringsidkare som har fått och vilka som inte har fått något stöd.

Försäkringskassan har från början varit väl medveten om att elstöd kan betalas ut till elkonsumenter som är privatpersoner men som också bedriver näringsverksamhet på samma elmätare. De har ett konsumentavtal och har fått elstödet utbetalat i februari eller mars i enlighet med det elstöd som vi har deklarerat att vi ska ge till privatpersoner och företag men som bara kommit privatpersoner till del.

Vad som nu har hänt är att vissa företagare har fått elstödet lite tidigare än vad de annars skulle ha fått och inte samtidigt som andra företag. Försäkringskassan kommer nu tillsammans med Skatteverket att garantera att det inte sker en dubbelutbetalning när elstödet till företagen kommer, vilket ska ske inom kort.

En uppdaterad exportstrategi

Anf. 77 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Sverige är ett handelsberoende land som konkurrerar i en global ekonomi, och med fler exporterande företag förbättras förutsättningarna för jobbskapande och ökad tillväxt i Sverige. Genom bland annat det regionala tillväxtarbetet ges finansiering till regionala aktörer som jobbar med export- och investeringsfrämjande insatser med fokus på små och medelstora företag. Dessa aktörer är beroende av regeringens strategi och inriktning för Sveriges export och investeringar.

Den förra regeringen tog fram en exportstrategi år 2015. Sedan dess har mycket hänt i vår omvärld. Det manar till en utvecklad strategi som stöder näringslivets fortsatta internationalisering och globala konkurrenskraft.

Min fråga till statsrådet Forssell är: Delar ministern min analys att regeringen skyndsamt behöver uppdatera den exportstrategi som togs fram år 2015?

Anf. 78 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Lili André för frågan, som jag tycker är mycket viktig. Väldigt mycket av diskussionerna i politiken i dag går ut på hur man ska fördela resurserna. Det diskuteras för lite hur resurserna ska skapas.

Vi har förmånen att bo i ett land som har några av världens mest framträdande företag här – stora som små, skulle jag vilja säga. Den senaste strategin antogs 2015. Sedan uppdaterades den 2019. Det är en handelsstrategi. Den handlar om både export och import och naturligtvis även om investeringar. Det räcker att gå tillbaka bara något år för att se att väldigt mycket har hänt på kort tid, med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, diskussionen om behovet av alltmer säkra handelskedjor och leverantörskedjor samt hela covidpandemin med dess effekter. Regeringen

kommer därför att ta fram en ny sådan här strategi där vi gör en grundlig analys och förhoppningsvis också pekar ut ett antal viktiga vägar framåt.

Ett höjt barnbidrag

Anf. 79 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! I dag ser vi som sagt en väldigt hög inflation. Många har svårt att betala sina matkassar och elräkningar. Den grupp som drabbas hårdast av det här är vårt lands barnfamiljer. Den här gruppen drabbas extra hårt av att prisökningarna sker på varor som barnfamiljerna behöver, såsom blöjor och välling. Skolbispisningarna larmar samtidigt om att barnen äter extra mycket på fredagar och måndagar eftersom de vet att helgen innebär mindre mat.

Vi socialdemokrater har flera förslag. Vi har föreslagit en höjning av barnbidraget, krissamtal och folkel. Vi har också kallat till särskild debatt. Men vad gör regeringen egentligen, förutom att säga nej? Det vore väldigt bra om regeringen hade en plan för det här, för många har ett elände just nu, inte minst ensamstående föräldrar. Ett höjt barnbidrag skulle kunna vara en väg framåt för att hjälpa just den här gruppen, som regeringen själv i sin budget utpekar som väldigt utsatt. Därför frågar jag statsrådet Tenje: Avser regeringen att höja barnbidraget?

Anf. 80 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack för frågan, Sanne Lennström! Det är en mycket angelägen fråga. Barnfamiljerna och de andra familjerna i Sverige pressas just nu väldigt hårt av det höga matprisläget, det höga drivmedelsprisläget och alla andra saker som hamnar i en perfekt storm.

Inflationen är och förblir den största fienden för samtliga hushåll. Därmed är regeringens främsta uppdrag att bekämpa inflationen. Då kan man inte ”dra på” i alla delar. Med en expansiv budget riskerar vi snarare att låta hushållen hamna i ett högt inflationsläge för lång tid framåt, vilket skulle gröpa ur hushållsekonomin totalt.

Vad vi i stället gör nu är att presentera en extra satsning till just de särskilt utsatta barnfamiljerna. Detta kanske ledamoten har noterat under dagen. Vi har sedan tidigare ett förlängt tilläggsbelopp till bostadsbidraget, och det höjs nu ytterligare under nästkommande halvår.

(Applåder)

Ökad export av gruvprodukter

Anf. 81 DANIEL LÖNN (SD):

Fru talman! Den 12 januari i år meddelade energi- och näringsminister Ebba Busch tillsammans med LKAB att man identifierat Europas största fyndighet av sällsynta jordartsmetaller i Kiruna. De är nödvändiga för bland annat tillverkning av elbilar och vindkraftverk.

För en vecka sedan meddelade EU-kommissionen sitt förslag till nytt rättsligt instrument för att främja hållbar tillgång till kritiska råvaror inom unionen, nämligen European Critical Raw Materials Act. Förslaget syftar till att öka tillgången genom förstärkning av de europeiska värdekedjorna,

ökad inhemsk gruvdrift och produktion, ökad resurseffektivitet och återvinning samt diversifiering av handeln.

Med anledning av det som föreslås vill jag fråga bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell om regeringen här ser några möjligheter till ökade svenska exportintäkter. Hur kommer regeringen i så fall att verka för att möjliggöra detta?

Anf. 82 Statsrådet JOHAN FORSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Daniel Lönn för frågan. Svaret är att regeringen ser goda möjligheter till ökad export. Vi har förmånen att leva i ett land som inte bara har några av världens bästa företag utan också har rika tillgångar i den här delen. Det är tillgångar som nog kommer att bli ännu viktigare i den tid vi nu lever i, med stora geopolitiska spänningar och dessutom ett ökande behov, inte minst kopplat till den gröna omställningen.

Sedan är det långa ledtider i det här, men vi arbetar från regeringens sida både för att möjligheterna ska vara goda att nyttja de resurser som finns med de tillstånd och beslut som krävs för det och för att se till att våra företag har gott tillträde till världsmarknaden. Vi vill ha en öppen världsmarknad med mer av frihandel, mer av öppenhet och en regelbaserad handel, där vinnaren inte blir det land som har störst statsstöd i ryggen utan det land som kan producera och exportera bäst produkter till bäst pris. Lyckas vi med det finns det goda möjligheter att det här kommer att bli riktigt bra för Sverige.

(Applåder)

Kvalificerad arbetskraftsinvandring

Anf. 83 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till migrationsminister Maria Malmer Stenergard.

I Västmanland har arbetskraftsinvandringen historiskt varit nödvändig. Den behövdes för att ett företag som Asea skulle bli det internationella ABB det är i dag. Runt om i Västmanland finns det företag som är beroende av experter och ingenjörer som konkurrerar på en internationell arbetsmarknad. Många av de här företagen vittnar om långa handläggningstider och krångliga regler som gör det svårt att stå sig i den internationella konkurrensen.

Min fråga blir: Vad ämnar regeringen göra för att undanröja de hinder som i dag försvårar för företag att rekrytera och stå sig i den internationella konkurrensen?

Anf. 84 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag tackar Caroline Högström för denna oerhört angelägna fråga. Den högkvalificerade och kvalificerade arbetskraftsinvandringen är prioriterad för den här regeringen. Vi är lika förfärade som företagen över hur man från den tidigare regeringens sida tillät handläggningstiderna att bara bli längre och längre.

Därför var en av de första åtgärder vi vidtog att i regleringsbrevet till Migrationsverket ge instruktioner om att korta handläggningstiderna. Vi

gav också ett främjandeuppdrag som innebär att de nu har möjlighet att skapa en helt ny organisation för internationell rekrytering av kvalificerad och högkvalificerad arbetskraft. Det pågår nu ett arbete med att ta fram den nya organisationen hos Migrationsverket, och jag tror att det kommer att göra väldigt stor skillnad. Därmed ser jag att vi också kommer att kunna få bättre service till företagen, såväl i Västmanland som i övriga Sverige. Det här är helt avgörande för om svenska företag ska kunna fortsätta konkurrera om de skarpaste hjärnorna.
(Applåder)

En rättvis och likvärdig vård

Anf. 85 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Min fråga går till Acko Ankarberg Johansson.

Vi har i dag 21 regioner. Även om vi har personal och politiker som är väldigt engagerade och jobbar hårt har vi en ojämlig och orättvis vård i Sverige. Som kristdemokrater gick vi ut och talade om ett förstatligande, men framför allt om att ha mer statlig styrning för att skapa en mer rättvis, solidarisk och likvärdig vård.

Vad gör regeringen för att skapa en rättvis, likvärdig och solidarisk vård i hela Sverige?

Anf. 86 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Riksdagen fattade under förra mandatperioden beslut om ganska många tillkännagivanden som handlade om att man ville ha större statlig styrning inom olika områden i syfte att få en mer jämlik hälso- och sjukvård. Det handlar inte om att någon gör fel i en eller annan region, utan om att ett system med 21 regioner inte alltid är det mest optimala. Det kan finnas andra vägar att göra det här.

Därför är den här regeringen tillsammans med samarbetspartiet överens om att vi ska tillsätta en parlamentarisk utredning som tittar på om vi helt eller delvis ska flytta ansvaret för hälso- och sjukvården från regionerna till staten. Utredningens direktiv arbetar vi med nu. Vi kommer att återkomma så snart som möjligt med en förfrågan om parlamentariker till utredningen.

Statsstödsregler och elstödet till företag

Anf. 87 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Det har varit många turer kring det elstöd som nu betalats ut till hushållen. Regeringen har använt sig av Försäkringskassan för att betala ut detta efterlängtrade stöd – som inte kom den 1 november.

Likt ledamoten Wärnick undrar jag över det som rapporterats i veckan om att enskilda näringsidkare har fått elstöd för sin privata konsumtion när de haft samma elabonnemang för sin verksamhet.

Vi fick inte svar på hur regeringen förhåller sig till de statsstödsregler som finns. Det behöver bli ordning och reda om det.

Därför frågar jag ansvarigt statsråd Anna Tenje hur regeringen tänker lösa oklarheter om skatter och statsstöd efter det att ett antal företag som drivs som enskild firma fått elstöd för sina privata hushåll.

Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, ledamoten, för möjligheten att kunna fortsätta att tala om elstödet, vilket jag hemskt gärna gör.

När det gäller stödet till företagen har Energimarknadsinspektionen godkänt Svenska kraftnäts ansökan. Vi håller nu på att arbeta med stödets utformning.

En förordning med närmare detaljer om stödets utformning har varit på remiss, och svaren kom in den 6 mars. Man håller nu på med sammanställningen av dessa.

Detta förväntas skickas till kommissionen. Förutsatt att kommissionen har skyndsam handläggning av detta hoppas vi att Skatteverket ska kunna kicka igång ansökningsförfarandet redan den 30 maj 2023 för företagen.

Detta förutsätter en ganska snabb handläggning av EU-kommissionen. Det hoppas vi definitivt att den lever upp till.

(Applåder)

Korruption i svenska biståndprojekt

Anf. 89 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! Jag riktar min fråga till statsrådet Forssell.

Vi nås återkommande av indikationer på korruption vid svenskfinansierade biståndprojekt. År 2021 rapporterades 303 ärenden av misstänkt korruption eller oegentligheter till Sidas utredningsgrupp.

Av de ärenden som man har granskat under det aktuella året kunde man bekräfta misstankarna i en majoritet av fallen, vilket bland annat har resulterat i återkrav på 49 miljoner kronor.

Vi har nu uppmärksammade fall där högt uppsatta tjänstemän på Sveriges ambassad i Nairobi misstänks ha förskingrat stora summor pengar och läckt känslig information. Värt att notera är att bara under förra året gick 460 miljoner kronor av det svenska biståndet till just Kenya.

Min fråga till statsrådet är därför hur han avser att säkerställa att svenska skattemedel som går till bistånd både bilateralt och multilateralt inte försvinner i korruption.

Anf. 90 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Yasmine Eriksson, för en viktig fråga!

Vi vill att svenskt bistånd ska präglas av kvalitet, effektivitet och också av transparens. De medel som skattebetalarna lägger – 56 miljarder kronor nästa år – ska gå till rätt saker.

Man ska som skattebetalare också kunna veta vad pengarna går till. Det var någonting som den tidigare alliansregeringen jobbade väldigt mycket med, till exempel genom initiativet Openaid där man som enskild medborgare kan gå in och titta vart pengarna går någonstans.

Jag kan konstatera att de senaste åren har Sveriges biståndspolitik fallit ganska kraftigt i Transparency Index. Det är ett stort problem.

Precis som framgår av Tidöavtalet kommer vi att ta fram en reformagenda för biståndet. En viktig del i det är just detta. Det gäller att ta fram mekanismer, strukturer och krav på återrapportering för att se till att bistånd alltid går till rätt saker och aldrig går till korruption eller försvinner i väg på en massa andra delar.

Mänskliga rättigheter i Uganda

Anf. 91 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Fru talman! Min fråga riktar sig till statsrådet Johan Forssell.

Det kommer oroväckande signaler från Ugandas huvudstad Kampala. Det har vi också tidigare hört diskuteras under frågestunden. Det ugandiska parlamentet har skärpt sina lagar gällande homosexualitet.

Det är inte första gången. År 2013 gjorde man samma sak. Den dåvarande alliansregeringen markerade mycket tydligt mot detta tillsammans med våra allierade i Europeiska unionen och även den amerikanska administrationen. Det fick effekt direkt.

I december kom också besked om att man använt svenska biståndspengar till omvårdelseterapi i Uganda. Det är någonting som statsrådet och regeringen markerade snabbt och tydligt mot, och det är väldigt positivt.

Min fråga gäller vad som sker nu med den bredare utvecklingen kopplat till mänskliga rättigheter, flickors rättigheter och respekt för rättsstaten i Uganda. Vilka åtgärder avser statsrådet och regeringen att vidta för att slå vakt om mänskliga rättigheter och deras utveckling i landet?

Anf. 92 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Gustaf Göthberg, för en viktig fråga!

Precis som jag varit inne på i mitt tidigare svar är vi i regeringen väldigt bekymrade över den demokratiska tillbakagången i Uganda. Den har pågått under lång tid. Det är tyvärr en utveckling som har accelererat åt fel håll den senaste tiden, skulle man kunna säga.

Vad gäller situationen för hbtqi-personer är det ett beslut som har fattats i parlamentet. Det behöver också bekräftas av presidenten. Vi hoppas naturligtvis att så inte ska ske. Det faktum att Sverige är en stor biståndsgivare ger oss också en möjlighet i vår dialog med Uganda att ta upp de här sakerna. Det kommer vi självfallet att göra.

Jag kan lugna alla med att säga att de redan i dag är fullt medvetna om vår position. Vi har uttryckt den flera gånger under lång tid. Jag kan också notera att det är många andra länder som nu gör samma sak.

Om detta kommer att få effekt återstår att se. Vi hoppas naturligtvis det. Men ingen ska behöva sväva i ovisshet om att för oss är utvecklingen i Uganda på de här områdena fullständigt oacceptabel.

(Applåder)

Statliga medel till välfärden

Anf. 93 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Sverige befinner sig i en mycket svår ekonomisk situation. Utvecklingen slår hårt inte minst mot en redan hårt ansatt hälso- och sjukvård.

Redan nu larmar kommuner och regioner om att kostnadsökningarna tar allt större utrymme när den höga inflationen gröper ur kassorna. De kommande åren kommer att bli mycket tuffa. Detta sker i en situation där svensk hälso- och sjukvård redan står inför stora utmaningar.

I det här läget måste politiken orka med att prioritera resurser till välfärden framför skattesänkningar till höginkomsttagare. Hälso- och sjukvården måste kunna behålla personal. Hälso- och sjukvården måste kunna rekrytera nödvändig personal, och hälso- och sjukvården måste kunna fortsätta att utvecklas.

Då räcker inte 6 miljarder i statsbidrag. SKR är också tydligt med att det krävs minst 20–30 miljarder för att ens bibehålla dagens nivå. Jag vill därför fråga sjukvårdsministern om kommunerna och regionerna kan räkna med att regeringen höjer statsbidragen i kommande vårproposition.

Anf. 94 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Den del jag kan svara för är regionerna och hälso- och sjukvården. När man ber om 20–30 miljarder mer till kommunsektorn är det till 290 kommuner och 21 regioner. Det är väldigt många som ska få del av pengarna.

Det var inte bara de generella statsbidragen till kommunsektorn som vi höjde. Vi ökade också på pengarna till framför allt sjukvården. Det stora nu är inflationen som påverkar allmänna kostnadsläget och det pensionsavtal som regionerna ingått.

Det var inte fel att ingå det avtalet. Det var alldeles utmärkt för att klara kompetensförsörjningen framåt. Men det är en stor pålaga just nu när siffrorna räknas upp. Det är bra att regionerna har rejäla överskott från 2020, 2021 och 2022 för att kunna jämna ut konjunkturen. De bör använda dem nu för att klara inflationens pålagor.

Svenska läkares arbetssituation

Anf. 95 JOHNNY SVEDIN (SD):

Fru talman! Min fråga går till sjukvårdsministern.

I en internationell jämförelserapport som publicerades i Läkartidningen den 15 mars från IHP är svenska distriktsläkare de mest stressade i jämförelse med dem i andra OECD-länder. Hela 66 procent av de svenska läkarna svarade att deras arbete är mycket eller oerhört stressigt, och 35 procent har också symtom på utmattning.

Enligt Sveriges läkarförbunds egen miljöenkät anser 30 procent av läkarna i primärvården att tiden inte räcker till för att träffa patienterna. Samtidigt träffar primärvårdsläkarna i snitt färre patienter per vecka jämfört med i andra länder. Den genomsnittliga tiden per patient är också lägre i Sverige än i övriga länder.

Sverigedemokraternas vision är en stark, effektiv och patientsäker vårdkedja. För att uppnå detta menar vi bland annat att man behöver se över hur man delegerar administrativa arbetsuppgifter.

Avser ministern att arbeta för en mer effektiv vårdkedja där svenska läkare i större utsträckning får mer tid över till det patientnära arbetet?

Anf. 96 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Om vi bygger ut primärvården och förstärker den goda och nära vården kommer hela hälso- och sjukvården att bli mer effektiv också i ekonomiska termer.

Om man får en chans att få en fast kontakt med den vård som man behöver och som är nära kan man bygga en relation. Då kommer den också att bli mer effektiv i ekonomiska termer. Där har vi gjort fel länge när vi tillåtit primärvården att bli liten. Samtidigt har vi gett ett gigantiskt uppdrag den inte klarar av. Det är därför vi ser att så många går ned i tjänst – det gör distriktsläkare också – och att man lämnar yrket.

Vi behöver vända utvecklingen. Vi är väldigt glada över att riksdagen är enig i synen på primärvården och utbyggnaden av den goda och nära vården.

Nu har vi fått målet från Socialstyrelsen om ungefär 1 100 patienter per distriktsläkare. Det kan vara något lägre eller något högre beroende på vårdtyngd. Det vill vi nu se att varje region hittar sitt mål för hur man ska uppnå.

Vi har ett gott exempel från Östergötland, där man har fattat beslut om hur man ska nå målet och tidssatt det. Det vill jag se från fler håll. Då lyckas vi bättre med primärvården.

(Applåder)

Äldres mående och ofrivilliga ensamhet

Anf. 97 MALIN HÖGLUND (M):

Fru talman! Min fråga går till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Vasaloppsveckan är över sedan några veckor tillbaka. Skidåkning engagerar många människor från norr till söder, både unga och gamla. Över 52 000 människor var anmälda till något av loppen som gick.

Skidåkning och annan fysisk aktivitet håller igång människor året om. Fysisk aktivitet är bra för äldre, för deras mående och för att förhindra fallskador.

Näringsrik kost och trivsel vid måltiden är också bra för hälsan och välbefinnandet.

Många äldre bor ensamma. Den enda kontakten de har är kanske med vänner eller familj – eller med hemtjänsten.

Min fråga till statsrådet är vad regeringen gör för äldre för att de ska må bättre och för att förhindra ensamhet.

Anf. 98 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack för frågan, Malin Höglund! Jag var lite nervös ett tag att den skulle landa i en utmaning om Vasaloppet, men det gläder mig att den handlar om fallprevention, nutrition och ofrivillig ensamhet.

Detta är egentligen tre frågor som gynnar ett och samma område, nämligen en trygg och säker äldreomsorg.

Som ledamoten var inne på är fallprevention oerhört viktigt. Där har Socialstyrelsen ett uppdrag att stödja och hjälpa – Balansera mera, heter deras projekt. Det är oerhört viktigt att fortsätta med det.

Jag ser hemskt gärna fler goda exempel som dem på äldreboenden som jag varit på, där man har pedagogisk måltid med de äldre och även har matobservation för att skapa en bättre situation och inte minst förbättra nutritionen.

När det gäller ofrivillig ensamhet har den här regeringen gjort stora satsningar på detta när det gäller att tillgängliggöra de många aktiviteter som redan i dag finns i kommunerna och i civilsamhället men också se till att fler aktiviteter kommer till.
(Applåder)

Ockupationen av Västsahara och handeln med Marocko

Anf. 99 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Min fråga är till bistånds- och utrikeshandelsminister Forssell och gäller Västsahara.

Västsahara är ockuperat sedan decennier, och i dessa tider tänker jag att de flesta av oss förknippar ockupation med något förfärligt som aldrig ska uppmuntras eller på något sätt ge vinning till ockupationsmakten. Ändå är så fallet i dag. Ockupationen gagnar Marocko, och det finns ett handelsavtal mellan EU och Marocko.

Det här handelsavtalet är inte legitimt, enligt EU:s egen domstol. Redan 2017 ansåg domstolen att man har förhandlat med fel part. Man har förhandlat med ockupationsmakten Marocko i stället för den legitima representanten för folket i Västsahara.

Det här för mig osökt till frågan hur den här regeringen tänker agera. Sverige har en tradition av att stå upp mot ockupation. Hur kommer bistånds- och utrikeshandelsministern att agera?

Anf. 100 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Jytte Guteland, för frågan!

På biståndssidan styrs det bilaterala biståndet av ett antal strategier. Några av dem löpte ut i fjol. Vi har gjort en teknisk förlängning av dem för att hinna arbeta igenom dem.

Vi tillträdde som regering först i oktober i fjol och har fått väldigt mycket på vårt bord. Vi kommer att ta det här året för att försöka jobba igenom de olika strategierna, och vi kommer att presentera dem så fort de är klara.

När det gäller frågan om handel ligger den delvis på Sveriges bord, men den styrs också av regelverk inom ramen för Europeiska unionen.

Jag kan säga generellt att vi har en positiv grundsyn på handel som ett sätt att minska fattigdomen i världen men även som en katalysator för mer av öppenhet och frihet på många områden. Det sker inte alltid, men det sker inte heller sällan.

Vi kommer att återkomma även i den frågan, men svaret på de problem vi ser i världen är nog inte mindre handel utan snarare mer handel.

Fängelseplatser utomlands

Anf. 101 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Den 20 mars riktade JO kritik mot Kumlaanstalten efter anmälningar från interner om att det under en renovering varit väldigt trångt och att interner varit tvungna att dela på små celler. JO menar att de intagna fått utstå en behandling som framstått som ”närmast omänsklig”.

Jag å min sida har ganska svårt att känna sympati för Kumlafångarnas situation. Men om man vill lösa det här problemet finns ju frågan om att hyra fängelseplatser utomlands i Tidöavtalet. Att placera fångar i Litauen, Polen eller kanske Kosovo skulle minska trycket på svenska anstalter.

Över en tredjedel i svenska fängelser saknar svenskt medborgarskap, och en stor majoritet har utländsk bakgrund.

Hur långt har regeringen kommit i arbetet med att hyra fängelseplatser utomlands?

Anf. 102 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Pontus Andersson!

Av Tidöavtalet framgår det paradigmskifte som måste ske och som ska ske när det gäller att bekämpa brott. Vi kommer att höja straffen och ge polisen bättre verktyg. Det kommer att leda till att fler kommer att åka fast och därmed hamna i fängelse, så trycket på fängelserna kommer att bli allt hårdare. Därmed ska vi titta på möjligheten som Pontus Andersson lyfter fram att begagna oss av fängelseplatser utomlands.

Det här är ett arbete som jag vet pågår på Justitiedepartementet. Jag vågar inte svara på exakt var i processen det ligger, men jag kan absolut be statsrådet Strömmer att återkomma snarast möjligt.

En ny könstillhörighetslag

Anf. 103 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Den nuvarande könstillhörighetslagstiftningen i vårt land har 50 år på nacken och skapar stort lidande för väldigt många transpersoner. Därför har vi under de senaste åren jobbat med frågan i S-ledda regeringar för att modernisera lagstiftningen.

Vid regeringsskiftet fanns ett närapå färdigt lagförslag på regeringens bord, ett lagförslag som även regeringen Kristersson varit tydlig med ska levereras till riksdagen under våren för att påbörja lagstiftningsarbetet här.

Propositionen sköts framåt. Propositionen drogs sedan tillbaka och kom aldrig till riksdagen enligt det besked vi tidigare fått.

Med det väcks frågan hos mig och väldigt många andra: När kommer regeringen att lägga lagförslaget om en ny, modern könstillhörighetslag på bordet? Frågan går såklart till sjukvårdsministern.

Anf. 104 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Någon proposition har inte lagts fram. Vi har en lagrådsremiss, och det pågår arbete inom Regeringskansliet.

Tyvärr har jag inget datum att ge riksdagen. Det behöver riksdagen få besked om för att kunna planera sin verksamhet. Men som ni vet har vi inte kunnat leverera inom tidsramen för att kunna behandla det under våren.

Arbete pågår. Vi återkommer så snart vi har ett besked om när propositionen kan lämnas och förstås om innehållet i den.

Anf. 105 STEFAN OLSSON (M):

Fru talman! Min fråga går till biståndsministern. För inte alltför länge sedan fick jag syn på en annons i mitt Facebookflöde från den svenska streamingtjänsten Draken Film. Intressant, tänkte jag, att en svensk streamingtjänst försöker konkurrera med HBO och Netflix, och dessutom med kvalitetsfilm. Men det måste vara dyrt, tänkte jag, så jag skulle kolla vilka som står bakom detta. Jag gick till Draken Films hemsida, och döm om min förvåning när det då visade sig att Sida är en av sponsorerna bakom denna streamingtjänst. Hur kan det vara möjligt?

Jag konstaterade att bakom Draken Film står den ideella föreningen Göteborg Film Festival. Tydligt har denna filmfestival på något sätt lyckats komma över biståndspengar. Om jag förstår saken rätt är det för att jobba med filmare i länder med begränsad yttrandefrihet, men det är inte den typen av filmer som förekommer på streamingtjänsten.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga hur regeringen arbetar för att stoppa detta läckage av biståndspengar.

Anf. 106 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag önskar att det fanns ett bra svar på frågan om varför det ser ut så här. Det är väl, skulle jag säga, ett resultat av en tidigare biståndspolitik som har saknat fokus. Så många olika saker har varit prioriterade att man kan fråga sig om något alls egentligen har varit prioriterat.

Regeringen och samarbetspartiet vill att svensk biståndspolitik ska präglas av kvalitet, effektivitet och transparens – för att problemen i världen ska kunna bekämpas på bästa sätt men också för att skattebetalarna alltid ska veta vart deras pengar går någonstans. Vart går 56 miljarder kronor varje år?

Vi har därför skurit ned informationsanslaget, som de senaste åren har ökat från 5 miljoner kronor till 155 miljoner kronor. Vi skär nu ned det till 20 miljoner kronor. Även om jag personligen älskar film är jag fullt och fast övertygad om att dessa pengar kan göra betydligt större nytta någonstans i världen än om de går till en filmfestival.

(Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.11 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

UbU12 Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ett nytt system för resursfördelning)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, MP)
3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

128 för res. 1

20 för res. 2

152 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Daniel Helldén (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

154 för utskottet

128 för res. 1

19 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 60 M, 1 C, 16 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 20 V, 15 MP

Avstod: 19 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 3 (En s.k. klasspeng)

1. utskottet
2. res. 3 (V)

Votering:

281 för utskottet

20 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 3: 20 V

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

MJU9 Djurskydd

Punkt 4 (Djurskydd och konkurrenskraft)

1. utskottet

2. res. 7 (S)

3. res. 8 (C)

Förberedande votering:

96 för res. 7

20 för res. 8

185 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Leila Ali Elmi och Camilla Hansén (båda MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

188 för utskottet

94 för res. 7

19 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 V, 1 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 7: 94 S

Avstod: 19 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 9 (Minkhållning)

1. utskottet

2. res. 16 (V)

3. res. 17 (MP)

Förberedande votering:

20 för res. 16

15 för res. 17

266 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 16.

Huvudvotering:

203 för utskottet

20 för res. 16

77 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 1 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 13 L

För res. 16: 20 V

Avstod: 61 SD, 15 MP, 1 L

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Thomas Ragnarsson (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Camilla Mårtensen (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 2022/23:80
23 mars

Punkt 21 (Djurparksverksamhet)

1. utskottet
2. res. 33 (SD)

Votering:

224 för utskottet

62 för res. 33

15 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 33: 62 SD

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU10 Cirkulär ekonomi

Punkt 1 (Övergripande åtgärder för en cirkulär ekonomi)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (C)
4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 2

15 för res. 3

266 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

94 för res. 1

20 för res. 2

186 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

172 för utskottet

94 för res. 1

35 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 14 L

För res. 1: 94 S

Avstod: 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2 (Hållbar design, produktion, konsumtion och teknik)

1. utskottet
2. res. 4 (V, MP)

Votering:

247 för utskottet

35 för res. 4

19 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 1 C, 16 KD, 14 L

För res. 4: 20 V, 15 MP

Avstod: 19 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 7 (Återanvändning och återvinning av innovationskritiska material såsom metaller och mineral)

1. utskottet
2. res. 10 (SD)

Votering:

219 för utskottet

62 för res. 10

20 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 10: 62 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU11 Jordbrukspolitik

Punkt 1 (Försörjningstrygghet i den strategiska planen för 2023–2027)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, C)

Votering:

219 för utskottet

82 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 1: 62 SD, 20 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 9 (Regelförenkling)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)

Votering:

219 för utskottet

62 för res. 12

20 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 12: 62 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 10 (Livsmedelsstrategins inriktning)

1. utskottet
2. res. 14 (S, C)

Votering:

187 för utskottet

114 för res. 14

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 14: 94 S, 20 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 18 (Betesmarker, hagmarker och slätterängar)

1. utskottet
2. res. 29 (MP)

Votering:

205 för utskottet

15 för res. 29

81 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 1 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 14 L

För res. 29: 15 MP

Avstod: 61 SD, 20 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 32 (Rennäringen)

1. utskottet
2. res. 45 (S)

Votering:

206 för utskottet

94 för res. 45

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 13 L
För res. 45: 94 S
Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Prot. 2022/23:80
23 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU38 Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU23 Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför klinisk forskning

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 (forts. från § 12) Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel
(forts. SoU19)

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak
och spel*

Anf. 107 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för det tidigare anförandet.

Jag tänkte fortsätta på banan jag inledde innan frågestunden och voteeringen, nämligen om gårdsförsäljning. Det är en fråga som jag vet engagerar även Sverigedemokraterna. Från Sverigedemokraterna lämnades det in sex motioner om gårdsförsäljning under allmänna motionstiden. Den fråga jag funderar över även vad gäller Sverigedemokraterna är naturligtvis varför det finns ett så stort behov av att lämna in motioner i en fråga där det borde vara fråga om Tidöpartiernas samlade politik.

Alla de fyra Tidöpartierna gick ut i valrörelsen och sa att de är positiva till gårdsförsäljning. Lite tveksamheter fanns uppenbarligen hos Kristdemokraterna, som rättade till detta för en månad sedan när Ebba Busch besökte Visita och som numera är glasklara över att gårdsförsäljning ska införas.

Samtidigt som partierna officiellt står bakom linjen ser man uppenbarligen ett stort behov av att motionera i frågan. Det man anar är att man kanske inte riktigt litar på det arbete som pågår i Regeringskansliet. Det har ändå gått sex månader, och ingenting märkbart har hänt i processen. Inte ens en tidsplan har presenterats.

Varför var frågan om gårdsförsäljning inte så viktig att den togs med i Tidöavtalet? Uppenbarligen hade det behövts en påtryckning.

Anf. 108 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Precis som ledamoten är engagerad i frågan är det här är en fråga som Sverigedemokraterna har drivit länge. Det syns inte minst i vår reservation och att vi har motionerat i frågan.

Sverigedemokraterna anser att regeringen i sitt arbete bör beakta den utredning som har offentliggjorts om gårdsförsäljning. Vi är bara sex månader in i mandatperioden, och vi kommer att fortsätta att driva frågan om gårdsförsäljning i framtiden.

Anf. 109 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Vi är sex månader in i mandatperioden, och det har funnits rätt gott om tid. Precis som jag har nämnt tidigare finns fyra ansvariga ministrar på plats inom Socialdepartementets område. En har ansvar för just den här frågan och borde kunna driva på den ordentligt.

Då blir min avslutande fråga till Sverigedemokraterna om ni har för avsikt att ta någon form av initiativ för att pressa på regeringsföreträdarna att faktiskt genomföra frågan om gårdsförsäljning och lägga fram en proposition för riksdagen.

Anf. 110 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik:

Herr talman! Tobias Andersson har nyligen ställt en skriftlig fråga till socialministern. Svaret vi fick var att det sedvanliga arbetet med att bereda remissinstansernas synpunkter pågår och att i arbetet behöver bland annat frågans komplexitet och tänkbara konsekvenser beaktas. Vidare såg regeringen positivt på att möjliggöra småskalig gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker under förutsättning att detaljhandelsmonopolet värnas.

Vi ser fram emot att vi tillsammans med Centerpartiet kan driva på regeringen att påbörja arbetet med ett lagförslag som möjliggör gårdsförsäljning av alkohol.

Anf. 111 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Målet för folkhälsan och målet inom ANDTS-området låter enkelt: Hälsan ska vara god och jämlik i hela landet och i hela befolkningen. Det ska inte spela någon roll var vi bor, hur vi har vuxit upp eller varifrån vi kommer. Men i verkligheten har vi långt kvar att gå för att nå målet. Det finns helt oacceptabla hälsoklyftor i dag, och de klyftorna måste vi sluta.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag vill också i samband med detta betona att jag är glad att det händer mycket bra just nu på området. Färre människor ska dö, och färre människor ska lida. Det gäller både dem som drabbas och deras anhöriga. Det arbete som pågår för ett kompetenscentrum är viktigt. Det är bra att spel ingår och att både pengar och uppdrag riktas för att förhindra att människor ägnar sig åt något som till en början är roligt men så småningom blir ett trask som välter hela deras privatekonomi.

Vi liberaler tycker också att det är positivt att tobakens skadeverkningar tydligt betonas och att avvägningar görs mellan de olika typerna av nikotin- och tobaksprodukter. Det är viktigt att man ser till att langning verkligen motverkas, så att människor inte ska kunna ge produkterna vidare till personer som fortfarande är barn.

När det gäller alkohol finns en viktig balansgång. Å ena sidan ska man kunna äta och dricka gott och driva restaurang, men man ska å andra sidan inte skadas av alkoholen eller riskera att skada någon annan. Jag är glad för att vi nu på ett försiktigt sätt ser över regelverket och ser om det går att

modernisera och förenkla för serveringstillstånd, så att människor kan driva restaurang, äta och samtidigt ha ett gott hälsoskydd.

En mindre känd fara på området är lustgasen. De kroniska följderna är allvarliga. En enda överdos för en ung människa som inte vet om att lustgas är farligt kan innebära direkt livsfara. Även här är jag glad över regeringens steg för att få till stånd en tydlig reglering av icke-medicinsk användning av lustgas samt inte minst åldersgränser.

Slutligen har vi narkotikafrågan. Här behövs många insatser på många olika sätt. Sprututbyten, LARO och bättre tillgång till överdosmotverkande läkemedel behövs. Fler yrkesgrupper behöver dessa läkemedel för att kunna rädda liv.

Jag är glad över att Socialstyrelsen får i uppdrag att göra kartläggningar för att förbättra beroendevården i vårt land. Jag är också tacksam över att en utredning just nu ser över vilka insatser som kan minska lidande och död i andra länder och där vi kan ta del av de exemplen för att skydda våra allra mest utsatta. Jag är vidare glad över att arbete pågår för att säkra att vårdkedjorna håller ihop. En person som har befunnit sig under Kriminalvårdens eller Statens institutionsstyrelses vård ska inte släppas helt ensam när man lämnar Kriminalvården eller Sis, utan man ska bli hållen i handen hela vägen till dess att man har en chans att få ett nytt liv.

Väldigt många människor med beroende lider även av andra sjukdomar; det kan handla om anorexi, bipolär sjukdom, depression eller andra svåra lidanden. På papperet är hälso- och sjukvårdslagen redan i dag tydlig med att regionen och kommunen ska samarbeta för att skydda dessa personer och ge god vård, men så ser det inte ut i verkligheten. Detta har inte fungerat. Människor har hamnat i limbo – kommunen eller regionen har sagt att den andra instansen måste hjälpa dem innan de kan få hjälp. Man måste först bli av med sin anorexi, och sedan kan man få hjälp med sitt beroende – eller tvärtom.

Jag är väldigt glad att vi nu är på väg mot *en* huvudman för vården. Det kommer att göra stor skillnad.

Avslutningsvis vill jag säga att vi ska ha de regelverk, den vård och det samhälle som bäst minskar lidande och död och som ger en frisk befolkning som mår bra under hela livet, vare sig man är anhörig eller patient och sjuk. Här finns det inget utrymme för fördomar, moraliska pekpinor eller käpphästar, utan vi ska lindra lidande och ge människor ett så gott liv som vi bara kan utan att någon skadas på vägen av vad någon annan väljer att göra.

Anf. 112 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, Lina Nordquist, för anförandet!

Jag tänker hålla fast vid temat gårdsförsäljning även vad gäller Liberalerna.

”Man säger en sak före valet. Sedan är det val, och efter valet säger man en annan sak.” Detta har ju blivit något av ett signum för den här regeringen och kanske i synnerhet för Liberalerna. Min fundering är naturligtvis om detta är ett uttalande som även gäller frågan om gårdsförsäljning.

Som jag konstaterade tidigare var utredningen klar och låg på regeringens bord när den nya regeringen tillträdde. Man har haft nästan ett halvår

Prot. 2022/23:80

23 mars

-----

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak
och spel*

på sig att komma till skott i den här frågan och ta fram en proposition och lägga den på riksdagens bord, men det har ännu inte hänt.

Liberalerna var ju, precis som Centerpartiet, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna, tydliga i valrörelsen med att gårdsförsäljning är någonting som ska införas i Sverige. Min fråga till Liberalerna är: Står Liberalerna fortfarande fast vid att införa gårdsförsäljning? Och vad gör Liberalerna för att driva på denna process så att vi faktiskt får en proposition på riksdagens bord till slut?

Anf. 113 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Bergenblock, för frågan!

Jag tycker, till att börja med, att det är fantastiskt att ledamoten har en så optimistisk syn på demokratins hastighet – den regering som tillträdde den 17 oktober borde naturligtvis redan ha producerat ett lagförslag i denna fråga. Det hade jag förstås önskat – det hade varit väldigt bra – men demokratins kvarnar mal långsamt; det gäller både när samhället går uppåt och när man fattar beslut som tar det nedåt.

Från Liberalernas sida är vi för gårdsförsäljning så länge monopolet inte riskeras. Vi tycker att det vore väldigt positivt.

Som ledamoten kanske vet finns det ett tillkännagivande från riksdagen från 2018. Det finns också en utredning som tillsattes med stöd av just Liberalerna och Centerpartiet, och denna utredning har ganska nyligen presenterats. Jag ser fram emot att se resultatet och hur det skulle gå att få fram ett lagförslag – kan vi göra det utan att riskera det svenska monopolet för folkhälsan?

Jag hoppas, precis som ledamoten, att detta inte ska ta alltför lång tid.

Anf. 114 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Att utredningen skulle ha presenterats nyligen kanske inte är helt riktigt – den presenterades ju i december 2021, och därefter var den ute på remiss under ett halvår. Remissvaren kom in i juni 2022, och därefter har det inte hänt något mer än att remissvaren har sammanställts.

Det som behövs nu är en proposition från regeringen. Underlagen för att skriva fram propositionen finns redan i utredningen; där finns ju färdiga texter att använda sig av. Självklart finns det överväganden att göra, men de finns gjorda i utredningen. Det som behövs är ett ställningstagande från regeringen. Är man beredd att driva den här frågan till vägs ände, eller är man inte beredd att göra det?

Det konstateras väldigt tydligt i utredningen att monopolet inte hotas av den utformning av gårdsförsäljning som tas upp där.

Jag ser gärna att det finns en viss hastighet och ett visst tempo i demokratin. Jag är rätt luttrad också på detta område efter att tidigare ha befunnit mig i kommunpolitiken – det tar rätt lång tid även där. Men frågan om gårdsförsäljning är ju ingenting som kan sägas ha gått hastigt. Sedan 2007, när Centerpartiet började driva denna fråga aktivt i riksdagen, har det gjorts tre utredningar. Den tredje utredningen om gårdsförsäljning har varit färdig sedan december 2021. Det som behövs nu är faktiskt att man kommer till skott, skriver fram lagförslaget och lägger det på riksdagens bord. Jag hoppas att Liberalerna kommer att hjälpa till att driva på för att så sker.

Anf. 115 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Det kanske är en definitionsfråga om fem månaders rege- ringsinnehav är lång eller kort tid för att specifikt prioritera gårdsförsälj- ningen i en tid då Sverige står inför väldigt stora utmaningar.

Apropå det ledamoten tog upp om Liberalernas inställning kan jag av- sluta med att säga att vi från Liberalerna sa en sak före valet, nämligen att vi vill ha gårdsförsäljning förutsatt att detta inte innebär risk för Sveriges monopol för att skydda de personer som kan utsättas för risk vid högt al- koholintag. Efter valet sa vi samma sak, det vill säga att vi fortfarande vill ha gårdsförsäljning förutsatt att människor inte utsätts för stor risk genom att monopolet riskeras.

Nu har fem månader gått. Vi får väl se hur många månader till som behövs för att vi ska få se resultat i den här frågan.

Anf. 116 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Ibland när vi pratar om gårdsförsäljning undrar jag om inte den här debatten handlar mer om näringslivspolitik, men jag släpper den frågan för tillfället.

Jag har jobbat med frågor som rör alkohol och narkotika under en väl- digt lång period i mitt yrkesliv, herr talman, och jag är lite oroad över vissa saker som jag har kunnat se under denna period. Det handlar om narko- tikafrågorna.

Jag tycker att vi ett tag fjärmade oss från war on drugs, som man har jobbat väldigt mycket med i andra länder och som man också har lagt av med i andra länder. Det har misslyckats överallt i världen. Men regeringen vill skärpa narkotikalagstiftningen genom att all narkotikaförsäljning ska ge minst sex månaders fängelse i stället för den nuvarande minimipåfölj- den 14 dagars fängelse. Det kan kännas irrelevant att prata om juridiska spörsmål, men detta glider rakt in i frågan om narkotika.

Förändringarna, som förbereddes redan av den förra regeringen, besk- rivs som ett sätt att minska gängbrottsligheten. Vi har ju en väldigt restriktiv narkotikapolitik. Det går att tycka att den borde ha spillt över på gäng- kriminaliteten, men det kan man inte se. Det finns heller inget som tyder på att kriminaliseringen av eget bruk gör att polisen blir bättre på att ingri- pa mot grova narkotikabrott.

Innebörden av detta är att den kraftiga ökning av gängvåld som skett under de senaste tio åren har skett trots att polisen har riktat alltmer upp- märksamhet mot gatunivån och narkotikabrukarna. Ju fler poliser som äg- nar sig åt att lagföra personer för narkotikabruk, desto mindre resurser kommer polisen att ha för att ingripa mot och förebygga verkligt allvarlig och potentiellt systemhotande brottslighet. Dit hör exempelvis gängskjut- ningarna.

Herr talman! Under 2021 skedde det totalt 450 narkotikarelaterade dödsfall, vilket är en nedgång, och det får vi vara tacksamma för. Men det är fortfarande en hög siffra i relation till övriga Europa.

Det är framför allt sprututbyte och harm reduction som räddar liv. Då kan man fundera på varför det tog så lång tid, från 2006 till 2011, att få till sprututbyte i exempelvis Stockholm. Jag var en av dem som jobbade med denna fråga. Samma sak gällde harm reduction.

Alla år utan sprututbyte och harm reduction är förlorade år för dem som är beroende, och jag yrkar därför bifall till reservation 10.

Personer med beroende stigmatiseras och behandlas som brottslingar i stället för att få den vård de behöver. Den svenska narkotikapolitiken måste därför ändras, något vi alla är ganska överens om. Det finns stora behov av att utvärdera hur narkotikalagstiftningen, inklusive kriminaliseringen, fungerar i praktiken. Det saknas nämligen kunskap om vilka effekter lagstiftningen har fått.

Det här är en viktig fråga som alla partier i Sveriges Kommuner och Regioner har lyft fram och även Folkhälsomyndigheten och forskare. Men den nya SD-beroende regeringen har valt att inte titta på kriminaliseringen, vilket jag tycker är tråkigt. Det fanns ju en chans att klämma in det i utredningen eller göra en separat utredning om detta.

Det finns stora behov av att på alla sätt jobba för att minska dödligheten och misären och ge bra vård och behandling. Man behöver en gång för alla inse att beroende är en sjukdom som man inte kan straffa bort.

Herr talman! Alkohol är inte vilken vara som helst, och alkoholfrågan ska inte lämnas över till marknaden. Det är folkhälsoaspekter som ska styra alkoholpolitiken, inte alkohollobbyn. Men det finns en kraftig tendens i motioner från Centern, Moderaterna och SD att lyfta fram alkohol som vilken vara som helst. Jag kan läsa in ett motto i dessa motioner: *Ropen skalla, mer alkohol åt alla!* Det tycker jag är lite tragiskt.

Ungefär 400 000 barn växer upp i familjer med riskabel alkoholkonsumtion, och 100 000 barn har en situation där föräldrarna är i kontakt med beroendekliniker eller vårdas på sjukhus för beroende.

Det är dock bara 2 000–3 000 barn som får stöd på grund av föräldrarnas beroende. Många av dessa barn mår förstås väldigt dåligt. I dag är det frivilligt för kommunerna att ge råd och stöd till dessa barn. Därför vill vi att regeringen utreder om lagstiftning behövs för att barn och unga till föräldrar med beroende och psykisk ohälsa ska få breda stöd- och hjälpinsatser. Det borde inte vara ”fri lek”.

Vänsterpartiet står för en solidarisk alkoholpolitik. Det innebär att vi anser att tillgänglighet på alkohol ska vara begränsad. Vi ska ha höga skatter, ett starkt systembolag och strängare regler för privatinförsel. Lägre totalkonsumtion innebär också att den alkoholrelaterade ohälsan och dödligheten minskar.

Att tillåta gårdsförsäljning av alkoholdrycker vid sidan av Systembolaget, vilket varit ett tema under dagens debatt, skulle självklart innebära ett avsteg från den systematiska och sammanhållna alkoholpolitik vi länge har haft i Sverige. Alkohol riskerar då att bli en marknadsfråga.

Vi ser också att reklam för alkohol breder ut sig lite varstans, och det tycker vi är olyckligt.

Sverige riskerar att få en näringsvänlig alkoholpolitik med lättillgänglig och billig alkohol som skördar fler dödsoffer och gör folk sjukare och där barn till föräldrar med för hög konsumtion försöker göra sig så osynliga som möjligt.

Alkohol är inte vilken vara som helst. Låt oss alla ta det i beaktande.

Anf. 117 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation 8 under punkt 8 om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker.

Återigen har riksdagens socialutskott översköljts med motioner om att införa gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker i Sverige. Av 53 inkom-

na motioner inom ANDT-området handlar 18 om gårdsförsäljning, det vill säga var tredje motion. Det inte bara den vanligaste motionen inom ANDT-området, utan det är faktiskt den vanligaste motionen över huvud taget inom socialutskottets samlade område. Inget annat förslag inom vårt ansvarsområde engagerar så många av riksdagens ledamöter.

Centerpartiet har drivit frågan om gårdsförsäljning länge, och vi möter ofta dryckesproducenter på landsbygden som beskriver hur de vill utveckla sina verksamheter. Rundvisningar, provsmakningar och restaurangverksamhet förekommer redan i dag på många ställen, men det som saknas och efterfrågas är möjligheten till försäljning. Många upplever det som frustrerande att inte kunna sälja sina egna hantverksmässigt tillverkade och närproducerade produkter på platsen där de tillverkas.

Inte minst är det många utländska turister som blir förvånade när de besöker småskaliga öl-, vin- eller spritproducenter i Sverige och sedan inte kan köpa med sig dryckerna på plats. Tanken att man vid ett besök på en tysk eller fransk vingård inte skulle kunna köpa med sig en flaska vin hem är förstås löjeväckande. Men i Sverige är detta verklighet, och besökarna blir i stället hänvisade till ett systembolag ofta miltals bort.

Herr talman! Sedan 2007 har frågan om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker utretts tre gånger, och för knappt ett år sedan var den senaste utredningen klar. De två stora stötestenarna i denna fråga har handlat om folkhälsan och Systembolagets monopol. Därför var det naturligtvis glädjande att man denna gång kunde slå fast att gårdsförsäljning kan genomföras utan någon märkbar påverkan på folkhälsan och utan att detaljhandelsmonopolet sätts ur spel.

Sedan utredningen blev klar har den varit ute på remiss, och över 180 remissvar har inkommit varav majoriteten är positiva. Framför allt stöds förslaget av kommuner, näringsliv och landsbygdsorganisationer eftersom de ser de mervärden som en sådan här reform kan medföra. Gårdsförsäljning skapar nämligen nya möjligheter till arbetstillfällen, landsbygdsutveckling, livsmedelsproduktion och turism. Till exempel räknar man med att det kan skapa omkring 1 300 nya jobb i Sverige.

Frågan är alltså utredd och remissvaren sammanställda, men sedan har inte mycket hänt. Att den förra regeringen inte tog tag i frågan under sina sista månader vid makten är kanske inte så konstigt eftersom Socialdemokraterna hela tiden varit skeptiska till, för att inte säga emot, att införa gårdsförsäljning. Men att inte mer har hänt efter att den nya regeringen tillträdde är anmärkningsvärt.

I valrörelsen kunde vi med glädje notera att inte bara Centerpartiet utan även Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna sa sig vara positiva till gårdsförsäljning. Det borgade för en bred majoritet i Sveriges riksdag efter valet, och sammanlagt har nu dessa partier 200 av 349 mandat.

Regeringen har nu suttit i snart sex månader med denna möjlighet och detta majoritetsförhållande, men inget har hänt. Det, herr talman, leder mig tillbaka till alla dessa motioner. Frågan om gårdsförsäljning är något som Centerpartiet drivit under många år i riksdagen, så man skulle ju kunna tro att det bara är centerpartister som har motionerat i frågan. Men så är inte fallet. De 18 motionerna fördelar sig jämnt mellan Centerpartiet, Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Prot. 2022/23:80

23 mars

-----

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak
och spel*

Det man kan fråga sig är förstas varför riksdagsledamöter från regeringsunderlaget anser sig tvungna att skriva motioner i en fråga som regeringen redan påstår sig stå bakom. Kanske är det så att ledamöterna är införstådda med den förhållningsprocess som verkar pågå i Regeringskansliet och därför känner sig tvungna att agera på de sätt som finns. Centerpartiet har länge haft en misstanke om att det finns en kluvenhet i frågan, inte minst från ansvarig minister, och att det är därför ingenting händer.

Trots att alla underlag ligger färdiga i Regeringskansliet har man ännu inte lyckats författa en proposition. Ansvarig minister har inte ens kunnat ange en tidsplan för en kommande proposition när frågan har ställts. Visst finns det komplicerade överväganden att göra, men de två stora frågorna kring folkhälsan och Systembolagets monopol är utredda och besvarade. Det som behövs nu är inte fler utredningar utan handling.

Herr talman! Om de fyra partierna i regeringsunderlaget menar allvar med att införa gårdsförsäljning så som Centerpartiet förespråkade under lång tid håller det inte att låta frågan förhalas. Sveriges småskaliga producenter av öl, vin och sprit har väntat länge nog. Svensk landsbygd har väntat länge nog. Svenska konsumenter har väntat länge nog. Den här frågan behöver inte stå på jäsning längre, utan det är dags att tappa upp propositionen. Det är faktiskt dags att fatta beslut om att införa gårdsförsäljning nu. Jag förväntar mig en proposition på riksdagens bord å det snaraste.

Anf. 118 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Det finns uppenbarligen mycket man kan säga om gårdsförsäljning. Det finns också en stor spännvidd i diskussionen om vad gårdsförsäljning egentligen innebär.

Det vore väl en sak om det bara handlade om små lokala producenter som får sälja några flaskor i samband med ett studiebesök på gården. Men den utredning som nu ligger på regeringens bord har som huvudförslag att det ska gälla alla tillverkningsställen. Då handlar det inte så mycket om lantgårdar med vinden susande i säden och fåren bråkande i hagen intill, utan det handlar om plåtlador i städernas industriområden.

Utredaren uppskattar att det finns ungefär 800 tillverkare i Sverige. Det ska jämföras med 450 systembolagsbutiker. Det ledamoten Bergenblock föreslår skulle alltså kunna leda till en tredubbling av försäljningsställen. Kan vi då hävda att vi har ett detaljhandelsmonopol? Kan vi då hävda att vi värnar folkhälsan? Tunga remissinstanser hävdar att vi faktiskt inte kan det – att det finns stor risk för att EU kommer att säga att vi faktiskt inte kan det.

Flera remissinstanser menar också att Sverige inte kommer att kunna backa bandet och sluta med gårdsförsäljning efter provotiden och återgå till den gamla ordningen. Ett avskaffat monopol är ett avskaffat monopol.

Jag har svårt att förstå Centerpartiets oerhörda och okritiska entusiasm inför detta. Ännu svårare har jag att förstå det när jag ser prislappen. Utredaren uppskattar vinsterna av gårdsförsäljning till mellan 137 och 148 miljoner kronor per år. Samma utredare uppskattar att kostnaden för samhället blir mellan 235 och 287 miljoner kronor för förtida dödsfall, vård och behandling, produktionsbortfall och brottslighet. Att köpa alkohol direkt från producenten riskerar alltså att kosta väldigt mycket mer än det smakar.

Min fråga till ledamoten Bergenblock är: Tycker verkligen Centerpartiet att det är rimligt att samhället ska stå för notan för att alkoholproducenterna ska få sälja sina flaskor direkt till konsumenten?

Anf. 119 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Om Centerpartiet tycker att det är rimligt att införa gårdsförsäljning eller inte tror jag har stått tämligen klart under den här debatten då vi har frågat samtliga av regeringsunderlagets partier om den här frågan och då mitt anförande i princip helt ägnas åt gårdsförsäljning.

Vi ser stora vinster med att införa gårdsförsäljning, men vi gör det inte på ett okritiskt sätt. Det var också anledningen till att utredningen såg ut som den gjorde. Utgångspunkten denna tredje gång som frågan utreddes var att ta fram ett lagförslag som är förenligt med undantaget från EU och som innebär att vi kan behålla Systembolagets detaljhandelsmonopol. Och detta är just vad utredaren har levererat på. Man slår tydligt fast i utredningen att det här går att genomföra utan att detaljhandelsmonopolet sätts ur spel. Centerpartiet står helt bakom att vi ska ha kvar Systembolaget i Sverige och ha kvar detaljhandelsmonopolet, och därför är vi också väldigt nöjda med att detta är slutsatsen man drar i utredningen.

Vad gäller folkhälsan konstaterar man också att det är väldigt tydligt att en gårdsförsäljning på det viset som föreslås i utredningen inte kommer att ha annat än en marginell påverkan på folkhälsan. Det är inte där den stora alkoholförsäljningen kommer att ske. Det är inte det som kommer att ge möjlighet till en stor alkoholkonsumtion. Centerpartiet står alltså helt bakom att gårdsförsäljning behöver införas i Sverige.

Anf. 120 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att ledamoten Bergenblock inte riktigt svarar på min fråga om kostnaden för detta verkligen är rimlig. Jag tänker att det beror att vi har olika syn på hur vi bäst använder samhällets resurser.

Jag tänker att det är viktigt att vi säkerställer att vi använder skattebetalarnas pengar till att förbättra folkhälsan och förhindra alkoholens skadeverkningar så att människor får vara friska och leva länge. Jag tänker att skattepengar inte borde användas till åtgärder som riskerar folkhälsan, åtgärder som specifikt gynnar de näringsidkare som producerar alkohol eller åtgärder som riskerar Systembolagets detaljhandelsmonopol.

Och som sagt håller inte alla remissinstanser med om att förslaget inte kommer att kunna ha negativa konsekvenser. Därför bör alla förslag till förändringar av vårt detaljhandelsmonopol föregås av överläggningar med EU-kommissionen och av en begäran om ett bindande förhandsbesked om att vi inte förlorar det svenska Systembolagets ställning genom det liggande förslaget om gårdsförsäljning.

Anf. 121 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det slås alltså fast att vi inte riskerar folkhälsan genom att öppna upp för gårdsförsäljning. Det är inte där den stora försäljningen av billig alkohol i Sverige kommer att ske. Tvärtom talar vi om hantverksmässigt tillverkade produkter på begränsade områden. I förslaget finns det dessutom en total volymbegränsning för dem som kan bli aktuella för

gårdsförsäljning. Det finns också en begränsning i hur mycket du får köpa med dig när du handlar på en gård.

För att kunna handla behöver man dessutom enligt utredningens förslag samtidigt delta i någon form av studiebesöksverksamhet. Man kan alltså inte bara åka dit på fredagskvällen och köpa några flaskor vin och ta med sig hem, utan det förutsätter att det är ett planerat besök i förväg. Det här hotar inte folkhälsan. Är det någonting vad gäller svensk alkoholförsäljning som hotar folkhälsan är det väl snarare försäljning av lådviner till låga priser på det svenska statliga Systembolaget, men den frågan debatterar vi ju inte här.

Det här är en möjlighet att öppna upp för nya grenar inom näringslivet och att ge tillverkare av vin, sprit och öl runt om i hela vårt land möjlighet att få ytterligare rulljängs i den verksamhet de redan bedriver. För mig är det ingenting fullt med näringslivspolitik. Det är inget fullt att vi har tillverkare av öl, vin och sprit i Sverige, utan det är tvärtom en del av de svenska livsmedlen. Men vi ska fortsatt ha en restriktiv alkoholpolitik och ett kvarvarande Systembolaget. Gårdsförsäljning är inte ett hot mot detta.

Anf. 122 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag kommer att vara ganska kortfattad i min replik. Jag är förundrad över Centerpartiets absoluta fixering vid gårdsförsäljning i en hel debatt där många andra har pratat om narkotika, tobak och så vidare. Det är intressant, måste jag säga.

Jag tycker inte att det är oproblematiskt med gårdsförsäljning. Jag tycker alltså inte att alkohol är vilken vara som helst, och jag tycker att det är märkligt att man inte tar det mer i beaktande. För mig blir det märkligt att det finns en sådan vurm för gårdsförsäljning. Det låter nästan som om vi snart har planen här framför riksdagshuset fylld med arga människor som vill ha gårdsförsäljning. Jag måste säga att jag har sett väldigt lite av detta bland människor, även ute i landet.

Det är klart att denna fråga på ett eller annat sätt kommer att rubba monopolet – det är jag tyvärr övertygad om. Alla tycker inte att det är en fantastisk idé. Frågan är också om gårdsförsäljning verkligen kommer att se till att landsbygden blomstrar. Jag trodde i min enfald att det var andra insatser som behövdes.

Jag tycker att det är märkligt att frågan om gårdsförsäljning har fått en sådan höjd som den har fått i dag. Det är den enda fråga som Centerpartiet har lyft upp här under två timmar. Det tycker jag är lite konstigt, för det finns många andra viktiga frågor.

Det handlar om folkhälsan också. Ju mer alkohol det finns i ett samhälle, desto mer kommer folk att dricka, och när totalkonsumtionen går upp riskerar vi mer skador. Det är inget snack om den saken. Jag undrar, herr talman, varför Centerpartiet inte har tagit detta i beaktande lite mer. Det finns 800 motioner, om jag inte har misstolkat något.

Anf. 123 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! När man för den här formen av debatter får man försöka fokusera, och denna gång har vi valt att fokusera på gårdsförsäljning därför att vi ser att det finns en möjlighet att få det genomfört i Sveriges riksdag. Vi undrar varför det tar så lång tid när vi har en tydlig och stor majoritet för frågan i riksdagen. Vi uppfattar att alltför lite händer.

Jag kan konstatera att grundsynen på faran med gårdsförsäljning skiljer sig åt mellan Vänsterpartiet och Socialdemokraterna respektive Centerpartiet. Som jag har sagt tidigare värnar Centerpartiet Systembolagets monopol, och vi värnar en restriktiv alkoholpolitik. Vi ser de skadeverkningar som alkohol medför, men vi kan också konstatera att alkohol är en del av samhället i Sverige i dag och att det behöver regleras på rätt sätt. Reglering på rätt sätt i det här fallet innebär att vi mycket väl, precis som konstateras i utredningen, kan införa gårdsförsäljning utan att det hotar folkhälsan eller påverkar den mer än marginellt.

När det gäller om det inte är andra insatser som behövs för svensk landsbygd kan vi ta lite landsbygdspolitik också nu när vi ändå är igång här. Det behövs jättemycket insatser för svensk landsbygd, men om man tar bort både det ena och det andra är det klart att det kanske inte blir något kvar.

Det gäller att ta vara på de möjligheter som finns för att ge förutsättningar att utveckla små företag runt om i Sverige, inte minst på den svenska landsbygden. Det handlar om arbetstillfällen, det handlar om att låta de små företagen växa och det handlar om att skapa nya möjligheter för turism och besök runt om på svensk landsbygd. Jag tror att detta kan vara en nog så viktig fråga, men vi har ett helt batteri med frågor när det gäller hur vi ska utveckla den svenska landsbygden.

Anf. 124 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag anser ändå att man genom gårdsförsäljning kommer att öppna dörren för fler aktörer. Denna fråga drivs inte enbart av dem som bor på landsbygden och som vill ha vin, öl eller whatsoever på sina gårdar, utan det finns helt uppenbart andra aktörer som står och tittar på vad som kommer att hända och som hoppas att monopolerna ska falla så att de kan casha in lite mer. Det är alltså alkoholindustrin. Det är jag helt övertygad om.

Om man öppnar dörren för andra aktörer på det sättet och sätter igång processen och inte har säkrat möjligheten att ha kvar monopolerna på ett bra sätt ligger vi ganska risigt till.

De som jag känner, herr talman, som kommer hit från andra länder blir helt fascinerade av det fantastiska Systembolaget med alla dess sorter av vin, öl och annat. Det är mer än vad man ser i affären i Bryssel, Paris, London eller var man nu hamnar någonstans.

Jag tycker att vi ska vara väldigt försiktiga med vårt alkoholmonopol. Vi ska absolut inte släppa in marknaden i alkoholpolitiken, eller snarare inte låta alkoholpolitiken tas över av marknaden. Jag ser en stor risk med att denna fråga rasar vidare och hur det kommer att sluta. Jag hoppas verkligen att det finns ett visst motstånd i Regeringskansliet mot detta. Det kanske det gör – vem vet?

Anf. 125 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis de som önskar att det svenska Systembolagets monopol ska falla – det är det ingen tvekan om. Centerpartiet hör inte till dem, därav det uppdrag som vi var med och formulerade till utredningen: hur en lagstiftning som rymms inom ramen för att ha kvar det svenska monopolerna ska se ut.

Just en sådan utredning har levererats, och den konstaterar att det går att införa gårdsförsäljning utan att monopollet sätts ur spel. Det är Centerpartiets ståndpunkt att det ska vara så. Vi ska ha kvar Systembolagets monopol, och vi kan införa gårdsförsäljning, precis som man har gjort i Finland, om än i lite annorlunda form än vad utredningen föreslår. Det går alltså att göra det med nuvarande lagstiftning.

Jag tror alldeles säkert att många utländska turister som kommer till Sverige är fascinerade av Systembolaget, som har ett brett utbud av olika sorters viner från världens alla länder, av spritsorter och av ölsorter. Men jag kan garantera att de utländska turisterna är långt ifrån lika fascinerade när de besöker en vingård eller ett mikrobryggeri i Sverige och inte kan köpa med sig produkter hem efter studiebesöket eller provsmakningen. Detta förundras de utländska turisterna över.

Anf. 126 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Bergenblock sa att det var anmärkningsvärt att det inte hade kommit en proposition om gårdsförsäljning på riksdagens bord från den nya regeringen, som nu har suttit i mindre än ett halvår. Vad jag tycker är anmärkningsvärt, herr talman, är det faktum att ledamoten Bergenblock inte ägnade någon annan fråga än gårdsförsäljning uppmärksamhet i sitt anförande.

Jag och ledamoten Bergenblock är rörande överens om hur viktigt det är att införa gårdsförsäljning, så jag är verkligen glad över det stora engagemang som såväl den enskilda ledamoten som Centerpartiet har i frågan. Men jag tycker samtidigt att det är anmärkningsvärt att ledamoten inte ägnade ett ord åt den höga narkotikarelaterade dödligheten eller åt vad vi mer kan göra för att förebygga missbruk, som Centerpartiet historiskt har talat så mycket om.

Men, herr talman, när jag ännu en gång tittade igenom de reservationer från Centerpartiet som finns i betänkandet förstår jag varför ledamoten Bergenblock helt och fullt har fokuserat på bara en fråga när vi debatterar ett paraply av många, stora och viktiga frågor. Det är nämligen det faktum att det inte finns en enda reservation från Centerpartiet som innehåller några reellt nya förslag.

Det är den ena vevningen i luften efter den andra, det är förslag om sådant som riksdagen redan gjort tillkännagivanden om och det är förslag om sådant som den nya regeringen redan arbetar med. Jag har alltså fått svar på varför ledamoten Bergenblock inte ägnar några andra frågor än just gårdsförsäljningen uppmärksamhet.

Jag tycker dock att det är anmärkningsvärt att han inte pratar något om den höga narkotikarelaterade dödligheten, vad vi kan göra för att minska alkoholmissbruket eller vad vi kan göra för det förebyggande arbetet. Är det engagemang som Centerpartiet tidigare har haft i dessa frågor helt bortblåst? Det är min fråga till ledamoten Bergenblock.

Anf. 127 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Centerpartiet har alltså ett stort engagemang i ANDT-frågorna, och vi har också en rad förslag där.

Sedan reserverar vi oss i den mån vi har en avvikande politik, där jag anser att vi ska driva nya frågor. Vi kan konstatera att vi har mycket politik

som vi tycker är viktig att satsa på. Det handlar inte bara om socialutskottets område utan också om andra områden och utskott.

Vi ser behovet av ett stärkt förebyggande arbete inom ANDT-politiken. Det handlar om att engagera skolor, föreningsliv och föräldrar för att möta inte minst den diskussion som finns i samhället i dag om legalisering av bland annat cannabis och se till att man tar ned den diskussionen, bryter argumenten och stoppar den legaliseringsiver som tyvärr finns bland många unga i dag. Det är en av de saker som vi driver.

Vi vill behålla Systembolaget, precis som jag har sagt tidigare. Vi är glasklara med att det ska vara kvar. Vi ska ha en restriktiv alkoholpolitik. Men den ska inte vara dum för den sakens skull.

Vi har också förslag om att stoppa försäljningen av lustgas och se till att det blir reglerat i lag. Det kan man se i reservationerna i betänkandet.

Vi vill utveckla den svenska missbruksvården. Det är ingen tvekan om det. Man ska snabbt komma till behandling om man har ett pågående missbruk, och vi ser väldigt positivt på Samsjuklighetsutredningen. Centerpartiet har under lång tid drivit frågan om att vi måste få missbruk att handla om sjukvård i första hand eftersom det är en form av sjukdom. Vi har också drivit på för till exempel sprututbytesprogram i alla delar av Sverige.

Men vi ser också ett behov att minska tillgången på olika sätt med fler poliser på gatorna och med ett effektivare polisarbete.

Så nog har vi förslag kring ANDTS-politiken. Men just denna gång valde jag att fokusera på gårdsförsäljning.

Anf. 128 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Bergenblock säger att man skriver reservationer när man har avvikande uppfattning. Men problemet, herr talman, är att de reservationer som Centerpartiet har i detta betänkande inte handlar om att man har en avvikande mening utan om att man slår in öppna dörrar. Man vevar i luften.

Ta till exempel detta med langning av tobaksprodukter. Det är en fråga som vi moderater har drivit. Förra mandatperioden fick vi igenom ett tillkännagivande. Nu jobbar en utredning med att titta på hur man ska kunna reglera detta så att det inte blir lagligt.

Också när det gäller lustgasen är det en utredning som tittar på hur den kan regleras. Därför menar jag att Centerpartiet här vevar i luften. Jag har haft högre tankar om Centerpartiet och om att de fortsatt ska komma med konstruktiva nya förslag. Men några sådana förslag finns det inte i detta betänkande.

Herr talman! För att återgå till gårdsförsäljningen har ledamoten Bergenblock under hela eftermiddagen luftat sin frustration över att vi inte redan har gårdsförsäljning på plats.

Jag delar i grunden denna frustration. Jag hade också önskat att det hade blivit infört för länge sedan. Men ledamoten Bergenblock och hans parti kan kanske vara lite självkritiska. Hade de inte stöttat en socialdemokratisk regering hade vi redan kunnat ha gårdsförsäljning. Centerpartiet hade möjlighet att se till att Sverige också tidigare hade haft en borgerlig regering som hade kunnat leverera just det som ledamoten Bergenblock har ägnat hela eftermiddagen åt, nämligen gårdsförsäljning.

Prot. 2022/23:80

23 mars

-----

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak
och spel*

Jag hade önskat att det redan hade varit på plats. Men jag känner mig trygg och fast övertygad om att den nya moderatledda regeringen kommer att se till att Sverige inom kort har en modell för gårdsförsäljning på plats.

Anf. 129 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Den första av dessa utredningar om gårdsförsäljning genomfördes 2007, det vill säga under alliansregeringens tid. Då lyckades inte vi från Centerpartiet baxa detta genom regeringen och riksdagen. Det fanns en klivenhet bland andra partier i regeringsunderlaget då.

Nu har det gått tid, och det har gjorts en ny utredning. Men utredningen hade behövt göras under alla omständigheter helt oberoende av vilken regering som satt vid makten under förra mandatperioden.

När utredningen var färdig och remissvaren hade kommit in blev det regeringsskifte i Sverige, och vi fick aldrig prövat huruvida det faktiskt hade blivit en lagstiftning med den förra regeringen eller inte.

Det som vi kan konstatera nu är att vi har en bred majoritet i Sveriges riksdag för detta. 200 av 349 ledamöter, om alla följer sina partilinjer, kommer att stödja ett införande av gårdsförsäljning i Sverige. Jag hoppas verkligen att detta kommer på plats, inte bara under mandatperioden utan faktiskt inom den närmaste tiden, och att vi därmed kan ro detta i land en gång för alla. Om det skulle komma en proposition under året kanske vi kan ägna nästa års debatt om ANDTS-frågorna åt helt andra områden även från Centerpartiets sida.

Anf. 130 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman, kära kollegor! Nu lämnar vi temat med gårdsförsäljning. Som framgår av våra handlingar står Miljöpartiet bakom samma reservation som det tidigare yrkades bifall till av Socialdemokraterna.

Jag tänkte prata om lite andra frågor. Miljöpartiet ser ett stort värde i att hela ANDTS-politiken hanteras samlat. Därför välkomnade vi den strategi som presenterades förra mandatperioden på detta område med några tillägg. Vi uppskattade särskilt att också spelberoendet inkluderades i strategin.

Miljöpartiet vill generellt betona att dessa frågor är en del av det större folkhälsopolitiska arbetet. Det är angeläget att se hur riskbruk av olika slag skapar ohälsa som drabbar både individ och samhälle och att ha en ambition att ringa in mekanismerna och att förebygga problemen. En gemensam ANDTS-strategi innebär också en ökad möjlighet att genomföra gemensamma insatser och åtgärder, vilket är värdefullt eftersom flera beroendeformer ofta har en nära koppling till varandra.

Förutom det folkhälsopolitiska perspektivet på dessa frågor vill Miljöpartiet också generellt framhålla det skadereducerande förhållningssättet och att politiken på området ska syfta till att rädda liv och minimera skador som går att undvika. Detta perspektiv ska vara starkare än en repressiv hållning, enligt Miljöpartiet.

Herr talman! Miljöpartiet anser att Sverige, likt övriga länder i Norden, behöver en folkhälsolag, ett regelverk som tydligare än i dag klargör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ser ut på lokal, regional och statlig nivå. Ju klarare detta är för politiker, tjänstemän och invånare, desto mer sannolikt är det att folkhälsoperspektivet och folkhälsoarbetet kommer att lyftas fram mer och få ett större genomslag.

Kommissionen för jämlik hälsa skriver också i sitt slutbetänkande om behovet av ett sådant klargörande och föreslår en utredning som ser över om existerande ansvarsråden är tillräckliga eller om en folkhälsolag bättre kan bidra till målet om en god och jämlik hälsa. En sådan lag skulle helt klart bidra till ytterligare fokus och aktivitet när det gäller ANDTS-frågor. Vi anser att regeringen bör se över frågan och återkomma med ett förslag till en folkhälsolag.

Herr talman! De skademinimerande insatserna bör förstärkas inom beroendevården. Till exempel bör sprututbyte och läkemedelsassisterad behandling göras mer tillgängliga.

Den svenska restriktiva narkotikapolitikens udd har på ett olyckligt sätt historiskt sett riktats mot gruppen med beroendesjukdom i stället för mot till exempel de kriminella nätverken eller orsakerna bakom bruket. Glädjande nog har attityden förändrats på senare år, men det finns mer att göra. Fortfarande saknas det sprututbyten i många av landets regioner. Här behöver staten bli tydligare för att garantera en jämlik vård. Sprututbyten ska finnas tillgängliga för den som behöver det, oavsett i vilken region i landet man bor.

Något som många myndigheter, bland annat Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, har efterfrågat är en större tillgänglighet till läkemedelsassisterad behandling, inte minst eftersom det skiljer sig åt mellan regionerna. Myndigheterna trycker bland annat på vikten av information till både personer med problematisk drogkonsumtion och deras anhöriga samt bättre tillgång till sprututbyte. En annan lågtröskelverksamhet som prövats med stor framgång i andra länder, och som också nämns av Folkhälsomyndigheten, är injektionsrum.

Även tillgången till Naloxon behöver förbättras. Den som annars riskerar att dö i en överdos kan med hjälp av läkemedlet klara sig. Regelverket har förenklats något för att människor ska kunna få Naloxon utskrivet. Men vi anser att man bör se över frågan om att göra det receptfritt. Det är framför allt personer runt en person med grava missbruksproblem som skulle känna sig tryggare om de enkelt kunde få tag i Naloxon för att ge till den som missbrukar vid misstanke om överdos.

Herr talman! Spelberoende är en beroendesjukdom som omfattar många, både individen med beroende och anhöriga. Det kan förstöra människors liv, och det är oerhört tufft inte minst för barn som har föräldrar som har hamnat i denna typ av beroende.

Lokal samverkan mellan bland annat skuldrådgivning, vård, socialtjänst och ideella föreningar behöver öka. För att upptäcka fler med spelberoende borde frågor ställas inom primärvården för att fånga upp riskindivider på samma sätt som i dag sker när det gäller rökning och alkohol. Regeringen bör se över hur detta kan genomföras.

Hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra närstående vuxnas spelande eller spelproblem är ett område där mer kunskap behövs för rätt insatser.

Miljöpartiet anser att Folkhälsomyndigheten behöver få ett tydligare uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars eller andra vuxnas spelande och spelproblem. Myndigheten bör också få i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser gällande spel. Förebyggande insatser är centrala, inte minst i nuläget när många

Prot. 2022/23:80
23 mars

-----

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak
och spel*

människor har fått kraftigt försämrad ekonomi och det finns anledning att befara att fler av desperation kan hamna i spelberoende.

Jag står såklart bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 11.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 mars.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2022/23:86 Riksrevisionens rapport om åtgärder med anledning av trakasserier, hot och våld vid statliga myndigheter

EU-dokument

COM(2023) 94 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av gigabitnät för elektronisk kommunikation och om upphävande av direktiv 2014/61/EU (Gigabitinfrastrukturakten)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 22 mars

2022/23:283 Revidering av livsmedelsstrategin

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:284 Finansiering av nödvändig kalkning

av *Joakim Järrebring* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 mars

2022/23:478 Västlänkens ökade kostnader och förseningar

av *Mattias Jonsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:479 Ny könstillhörighetslag

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 22 mars

2022/23:429 Arbetsrelaterade dödsfall orsakade av asbest

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2022/23:432 Åtgärder för att stoppa hundsmugglingen

av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2022/23:434 Ett rikt friluftsliv i skolan

av *Lena Hallengren* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2022/23:436 Nya riktlinjer gällande frivilligt formellt skydd

av *Stina Larsson* (C)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2022/23:433 Ursprungsmärkning av kött på restaurang

av *Anna-Caren Säterberg* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2022/23:435 Hinder för elektrifiering av tunga transporter med farligt gods

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2022/23:440 Stora utbetalningar av elstöd

av *Fredrik Olovsson* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2022/23:449 Återuppbyggnad av Klöverfjällsstugan

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2022/23:439 Tidsåtgången för beredning av skattelagstiftningen

av *Samuel Gonzalez Westling* (V)

till finansminister *Elisabeth Svantesson* (M)

2022/23:438 Utbetalning av elstöd till företag

av *Aida Birinxhiku* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2022/23:448 Näthat

av *Sanne Lennström* (S)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2022/23:437 Lärosätens utbildningsutbud avseende omställningsstudiestödet

av *Niklas Sigvardsson* (S)

till utbildningsminister *Mats Persson* (L)

2022/23:441 Studenters missbruk av uppehållstillstånd

av *Monica Haider* (S)

till utbildningsminister *Mats Persson* (L)

2022/23:447 Framtiden för Energipilot Gotland

av *Hanna Westerén* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2022/23:457 Taiwan som samarbetspartner i OSSE
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:461 Statligt stöd till räddningstjänster
av *Adrian Magnusson* (S)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2022/23:452 Minskat ekonomiskt stöd till folkhögskolor
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till utbildningsminister Mats Persson (L)

2022/23:464 Arbetsmiljöverkets förslag till ny regelstruktur
av *Cicie Weidby* (V)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:443 Mänskliga rättigheter i Guatemala
av *Tomas Eneroth* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

2022/23:462 Arbetsmarknadsläget i Jönköpings län
av *Johanna Haraldsson* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:446 Reglerna i arbetslöshetsförsäkringen
av *Teresa Carvalho* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:460 Adoptionsorganisationernas kontakt med departementen
av *Nadja Awad* (V)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2022/23:463 Nytt miljöstyrande system för godstransporter på väg
av *Niklas Karlsson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:445 Representationen i det tvärsektoriella näringslivsrådet för totalförsvar och krisberedskap
av *Daniel Bäckström* (C)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2022/23:444 Nätbolagens väntetider för inkoppling av sole
av *Rickard Nordin* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:451 Ett uppdaterat tobakspolitiskt mål i ANDTS-strategin
av *Tobias Andersson* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2022/23:450 Bevarandet av Varbergs fästning
av *Cecilia Rönn* (L)
till statsrådet Niklas Wykman (M)

2022/23:455 Ökade köttstöder
av *Tobias Andersson* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:442 Förenklingar för företagare vid föräldraledighet
av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:456 Arbetskraftsinvandring
av *Frida Tånghag* (V)
till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2022/23:459 Tidsgräns vid bodelning
av *Jennie Nilsson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:465 Statens fastighetsverk och skogsskyddet
av *Kajsa Fredholm* (V)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:458 Stöd till freden mellan Israel och Palestina
av *Johan Büser* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

Prot. 2022/23:80
23 mars
-----

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 16.40.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.45,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.11 och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1	Avsägelser.....	1
§ 2	Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Riksdagens överklagandenämnd.....	1
§ 3	Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden	2
§ 4	Val av ledamöter i Valprövningsnämnden.....	2
§ 5	Val av suppleanter i Valprövningsnämnden	2
§ 6	Anmälan om kompletteringsval	3
§ 7	Utökning av antalet suppleanter	3
§ 8	Val av extra suppleanter	3
§ 9	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	3
§ 10	Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina.....	5
	Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU38	5
	Anf. 1 EDWARD RIEDL (M)	5
	Anf. 2 MIKAEL DAMBERG (S)	7
	Anf. 3 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	8
	Anf. 4 ALI ESBATI (V)	9
	Anf. 5 MARTIN ÅDAHL (C).....	10
	Anf. 6 HANS EKLIND (KD)	12
	Anf. 7 JANINE ALM ERICSON (MP)	12
	(Beslut fattades under § 15.)	13
§ 11	Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför klinisk forskning.....	13
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU23	13
	(Beslut fattades under § 15.)	13
§ 12	Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel.....	13
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU19	13
	Anf. 8 JOHAN HULTBERG (M)	13
	Anf. 9 KARIN SUNDIN (S) replik.....	15
	Anf. 10 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	16
	Anf. 11 KARIN SUNDIN (S) replik.....	16
	Anf. 12 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	17
	Anf. 13 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	17
	Anf. 14 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	18
	Anf. 15 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	19
	Anf. 16 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	19
	Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	20
	Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	20
	Anf. 19 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	21
	Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	21
	Anf. 21 KARIN SUNDIN (S).....	22
	Anf. 22 DAN HOVSKÄR (KD)	23
	Anf. 23 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	24
	Anf. 24 DAN HOVSKÄR (KD) replik	25
	Anf. 25 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	25
	Anf. 26 DAN HOVSKÄR (KD) replik	26

Anf. 27 ANDRE VICE TALMANNEN.....	26
Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	26
Anf. 29 DAN HOVSKÄR (KD) replik	27
Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	27
Anf. 31 DAN HOVSKÄR (KD) replik	27
Anf. 32 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD).....	28
(forts. § 16).....	29
Ajournering.....	29
Återupptaget sammanträde.....	29
§ 13 Frågestund.....	29
Anf. 33 TREDJE VICE TALMANNEN	29
<i>Elpriserna och hushållens ekonomi.....</i>	<i>29</i>
Anf. 34 AIDA BIRINXHIKU (S)	29
Anf. 35 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	30
Anf. 36 AIDA BIRINXHIKU (S)	30
Anf. 37 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	30
<i>Medborgarskap och krav på levnadssätt.....</i>	<i>30</i>
Anf. 38 LUDVIG ASPLING (SD).....	30
Anf. 39 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	31
Anf. 40 LUDVIG ASPLING (SD).....	31
Anf. 41 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	31
<i>Situationen för vårdpersonalen .....</i>	<i>32</i>
Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V).....	32
Anf. 43 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	32
Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V).....	32
Anf. 45 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	32
<i>Äldres tillgång till avancerad vård.....</i>	<i>33</i>
Anf. 46 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	33
Anf. 47 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	33
Anf. 48 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	33
Anf. 49 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	33
<i>Fjällräven .....</i>	<i>34</i>
Anf. 50 REBECKA LE MOINE (MP).....	34
Anf. 51 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	34
Anf. 52 TREDJE VICE TALMANNEN	34
Anf. 53 REBECKA LE MOINE (MP).....	34
Anf. 54 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	35
<i>Hjälp till jordbävningsdrabbade i Turkiet och Syrien.....</i>	<i>35</i>
Anf. 55 ANN-SOFIE ALM (M).....	35
Anf. 56 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	35
Anf. 57 ANN-SOFIE ALM (M).....	35

Anf. 58 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	36
<i>Säkra och lagliga vägar för migration</i>	36
Anf. 59 HANS EKLIND (KD)	36
Anf. 60 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	36
Anf. 61 HANS EKLIND (KD)	37
Anf. 62 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	37
<i>Åtgärder mot skuggsamhället</i>	37
Anf. 63 MAURICIO ROJAS (L)	37
Anf. 64 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	37
Anf. 65 MAURICIO ROJAS (L)	38
Anf. 66 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	38
<i>Svenskt bistånd och mänskliga rättigheter</i>	38
Anf. 67 TOMAS ENEROTH (S)	38
Anf. 68 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	38
<i>Assistansersättning och återkrav</i>	39
Anf. 69 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD)	39
Anf. 70 Statsrådet ANNA TENJE (M)	39
<i>Dagersättningen för asylsökande</i>	39
Anf. 71 FRIDA TÅNGHAG (V)	39
Anf. 72 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	39
<i>Situationen för hbtqi-personer i Uganda</i>	40
Anf. 73 ANNA LASSES (C)	40
Anf. 74 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	40
<i>Framtida elstöd till företag</i>	40
Anf. 75 VIKTOR WÄRNICK (M)	40
Anf. 76 Statsrådet ANNA TENJE (M)	41
<i>En uppdaterad exportstrategi</i>	41
Anf. 77 LILI ANDRÉ (KD)	41
Anf. 78 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	41
<i>Ett höjt barnbidrag</i>	42
Anf. 79 SANNE LENNSTRÖM (S)	42
Anf. 80 Statsrådet ANNA TENJE (M)	42
<i>Ökad export av gruvprodukter</i>	42
Anf. 81 DANIEL LÖNN (SD)	42
Anf. 82 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	43
<i>Kvalificerad arbetskraftsinvandring</i>	43
Anf. 83 CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	43
Anf. 84 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	43
<i>En rättvis och likvärdig vård</i>	44
Anf. 85 MAGNUS JACOBSSON (KD)	44
Anf. 86 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	44
<i>Statsstödsregler och elstödet till företag</i>	44
Anf. 87 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	44

Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	45	Prot. 2022/23:80
<i>Korruption i svenska biståndsprojekt</i>	45	23 mars
Anf. 89 YASMINE ERIKSSON (SD).....	45	-----
Anf. 90 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	45	
<i>Mänskliga rättigheter i Uganda</i>	46	
Anf. 91 GUSTAF GÖTHBERG (M).....	46	
Anf. 92 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	46	
<i>Statliga medel till välfärden</i>	46	
Anf. 93 YASMINE BLADELIUS (S).....	46	
Anf. 94 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	47	
<i>Svenska läkares arbetsituation</i>	47	
Anf. 95 JOHNNY SVEDIN (SD).....	47	
Anf. 96 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	47	
<i>Äldres mående och ofrivilliga ensamhet</i>	48	
Anf. 97 MALIN HÖGLUND (M).....	48	
Anf. 98 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	48	
<i>Ockupationen av Västsahara och handeln med Marocko</i>	49	
Anf. 99 JYTTE GUTELAND (S).....	49	
Anf. 100 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	49	
<i>Fängelseplatser utomlands</i>	49	
Anf. 101 PONTUS ANDERSSON (SD).....	49	
Anf. 102 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	50	
<i>En ny könstillhörighetslag</i>	50	
Anf. 103 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	50	
Anf. 104 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	50	
<i>Användningen av biståndsmedel</i>	51	
Anf. 105 STEFAN OLSSON (M)	51	
Anf. 106 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	51	
Ajournering	51	
Återupptaget sammanträde	51	
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 22 mars	52	
UbU12 Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser	52	
MJU9 Djurskydd	53	
MJU10 Cirkulär ekonomi.....	54	
MJU11 Jordbrukspolitik	55	
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	57	
FiU38 Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina.....	57	
SoU23 Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför klinisk forskning	57	
§ 16 (forts. från § 12) Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (forts. SoU19)	57	
Anf. 107 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	57	
Anf. 108 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik	57	

Anf. 109	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	58
Anf. 110	ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik	58
Anf. 111	LINA NORDQUIST (L)	58
Anf. 112	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	59
Anf. 113	LINA NORDQUIST (L) replik.....	60
Anf. 114	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	60
Anf. 115	LINA NORDQUIST (L) replik.....	61
Anf. 116	KARIN RÅGSJÖ (V)	61
Anf. 117	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	62
Anf. 118	KARIN SUNDIN (S) replik.....	64
Anf. 119	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	65
Anf. 120	KARIN SUNDIN (S) replik.....	65
Anf. 121	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	65
Anf. 122	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	66
Anf. 123	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	66
Anf. 124	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	67
Anf. 125	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	67
Anf. 126	JOHAN HULTBERG (M) replik	68
Anf. 127	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	68
Anf. 128	JOHAN HULTBERG (M) replik	69
Anf. 129	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	70
Anf. 130	ULRIKA WESTERLUND (MP)	70
	(Beslut skulle fattas den 29 mars.)	72
§ 17	Bordläggning.....	72
§ 18	Anmälan om interpellationer	72
§ 19	Anmälan om frågor för skriftliga svar	72
§ 20	Anmälan om skriftliga svar på frågor	73
§ 21	Kammaren åtskildes kl. 16.40.	75